

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

ŽIDOVSKÉ ZNOVUOSÍDLENÍ HEBRONU
PO ROCE 1967

JEWISH RESETTLEMENT OF HEBRON
AFTER 1967

Diplomová práce

Vedoucí práce:
doc. PhDr. Bedřich Nosek, CSc.

Autor:
Bc. Eva Hosnédlová

Praha 2015

Poděkování

Za odborné připomínky, podnětné konzultace a veškeré rozšíření obzorů děkuji vedoucímu práce doc. Bedřichu Noskovi.

Za umožnění jednoročního studia na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě jsem vděčná německému programu Studium in Israel a také Evě Filipové ze zahraničního oddělení Husitské teologické fakulty Univerzity Karlovy, která mi se zařízením studia v mnohém pomohla. Studium v Izraeli mne nesmírně obohatilo v mnoha směrech. Výslovně bych ráda poděkovala profesorovi Simonu Epsteinovi, který mne po dva semestry vyučoval moderní historii Izraele.

Za dosavadní podporu při studiu děkuji také své rodině.

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Židovské znovuosídlení Hebronu po roce 1967“ vypracovala samostatně a všechny citace a prameny řádně vyznačila v textu. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu zdrojů.

Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Eva Hosnédlová

V Praze dne 17. srpna 2015

Anotace

Diplomová práce „Židovské znovuosídlení Hebronu po roce 1967“ se zabývá pochopením života a kořenů (biblických a historických) židovské komunity obývající město Hebron ležící na území dnešního Západního břehu Jordánu. V roce 1929 proběhly v britském mandátu Palestina velké arabsko-židovské nepokoje, které si v Hebronu vyžádaly 67 židovských obětí. Rok 1929 a následné události po vyhlášení státu Izrael v roce 1948 znamenaly konec židovského osídlení v tomto městě.

Významným datem v židovském osídlení Hebronu je Šestidenní válka roku 1967, kdy Západní břeh Jordánu, spolu s městem Hebron, spadl pod okupační správu Izraele. Tento text se snaží popsat vznik náboženského sionismu a motivace k osadnictví Země izraelské, především skrze duchovní učitele Abrahama Izáka Kooka a jeho syna Cvi Jehudy Kooka. Popisuje osadnické aktivity jejich následovníků s přesahy do izraelské politiky, vedoucí postupně až k židovskému „znovuosídlení“ města Hebron po roce 1967.

Annotation

The thesis “Jewish Resettlement of Hebron after 1967” explains the life and roots (biblical and historical) of the Jewish community living in Hebron situated on the West Bank of the Jordan River. In 1929, Arab-Jewish riots broke out under the British Mandate for Palestine and resulted in 67 Jewish casualties. The year 1929 and the aftermath of the declaration of the State of Israel in 1948 meant the end of the Jewish settlement in this city.

The Six-Day War in 1967 when the West Bank of the Jordan River and the City of Hebron were occupied by Israel was an important moment for the Jewish settlement of Hebron. The thesis describes the origin of religious Zionism and the motivation for settlements in the Land of Israel initiated mostly by the religious leaders - Abraham Isaac Kook and his son Tzvi Yehuda Kook. It discusses the settlement activities of their followers, which influenced Israel's politics and gradually led to the Jewish “resettlement” of Hebron after the year 1967.

Klíčová slova

Hebron, jeskyně Patriarchů, Šestidenní válka, náboženský sionismus, Cvi Jehuda Kook, židovské osady, rabi Moše Levinger, Západní břeh Jordánu, Země izraelská, Kirjat Arba

Keywords

Hebron, cave of the Patriarchs, Six-Day War, religious Zionism, Tzvi Yehuda Kook, jewish settlements, Rabbi Moshe Levinger, West Bank, Land of Israel, Kiryat Arba

Obsah

Úvod	6
1 Biblický Hebron	8
1.1 Praotec Abraham a zaslíbená země: společné východisko všech tří monoteistických náboženství.....	8
1.2 Koupě Makpely (jeskyně Patriarchů) Abrahamem a hrob Sára	10
1.3 Příběhy dalších patriarchů	11
2 Dějiny Hebronu do roku 1967	14
2.1 Britská mandátní správa v Palestině a nepokoje v letech 1928-1929	16
2.1.1 Vzestup arabského nacionalismu a masakr v Hebronu v roce 1929.....	17
2.2 Hebron v letech 1929-1967 a snahy o založení státu Izrael	19
3 Události po Šestidenní válce: Hebron po roce 1967.....	23
3.1 „Osvobození“ Jeruzaléma a Hebronu: entusiasmus a rabín Šlomo Goren	25
3.2 Alonův plán na zakládání „bezpečnostních“ židovských osad	28
3.2.1 Židovské osady z pohledu mezinárodního práva: nelegální jednání	30
3.3 Náboženský sionismus, „ideologické“ osady a duchovní vůdci osadníků	30
3.3.1 Rabi Abraham Izák Kook a sionismus jako náboženské probuzení	32
3.3.2 Revoluce Merkaz ha-Rav a rabi Cvi Jehuda Kook.....	33
3.4 Je osadnictví Země izraelské opravdovou micvou? Náboženské argumenty pro osadnictví.....	35
3.5 Znovuosídlení oblasti Guš Ecion jako vzor pro osídlení Hebronu	38
3.6 Plány na znovuosídlení Hebronu a rabi Moše Levinger.....	40
3.6.1 Pesach v hebronském Park Hotelu: 4. dubna 1968.....	40
3.7 Vybudování osady Kirjat Arba	45
3.8 Jomkipurská válka (1973) a vliv na osadnictví	51
3.8.1 Hnutí Guš emunim	53
3.8.2 Únor 1975: znovutevření židovského hřbitova a Sára Nachshonová	53
3.8.3 Znovuosídlení centra Hebronu (1979) - nemocnice Hadasa.....	57
3.8.4 Role žen a dětí.....	57
3.9 Život v dnešním Hebronu a osadnictví jako politikum.....	60
Závěr	63
Bibliografie	66
Summary	69

Úvod

„Hebron (Západní břeh Jordánu) - Židovští osadníci neuposlechli soudní nařízení a stále okupují jeden dům v palestinském městě Hebronu. Pomalovali tamní mešitu i hřbitov hanobícími nápisy a ministr obrany Ehud Barak kvůli nim svolal bezpečnostní poradou. V Hebronu žije na 170 tisíc Palestinců, ale je tam také silně střežená enkláva zhruba 670 Židů. Před rokem obsadili osadníci jeden hebronský dům, který prý koupili od palestinského vlastníka, což ale údajný prodejce nepotvrdil. Soud proto nařídil, aby Izraelci dům do středečního poledne vyklidili. Násilně pak mohou být z místa evakuováni do 30 dní.“¹

Tyto a další podobné zprávy z města Hebron můžeme dnes a denně sledovat v médiích. Hebron je od Šestidenní války roku 1967 pod izraelskou okupací a od této doby vyrostlo na celém Západním břehu Jordánu kolem dvou stovek izraelských osad, které jsou oficiálně i neoficiálně uznány izraelskou vládou. V osadách žije kolem 550 tisíc židovských osadníků.² Většinu obyvatel Západního břehu Jordánu, kolem 3,4 milionu obyvatel, však tvoří z 80 procent palestinští Arabové.³

Hebronští osadníci mají pověst vůbec nejagresivnějších židovských osadníků Západního břehu Jordánu. Hebron leží ve vzdálenosti asi třiceti kilometrů jižně od Jeruzaléma a věřící Židé toto místo považují po Jeruzalémě za své nejposvátnější město. V dějinách osadnictví Západního břehu Jordánu hraje Hebron a jeho osadnickí lídři klíčovou roli.

Tento text se snaží popsat vznik náboženského sionismu a motivace k osadnictví, a to především skrze hlavní židovské duchovní vůdce (např. Cvi Jehuda Kook) a popisuje osadnické aktivity jejich následovníků s přesahy do izraelské politiky, vedoucí postupně až k židovskému „znovuosídlení“ Hebronu po roce 1967.

Text diplomové práce je rozdělen na tři části. První kapitola začíná od úplných kořenů Hebronu, a těmi je biblická doba patriarchů Abrahama, Izáka a Jákoba. Příběhy patriarchů jsou pro židovské osadníky po roce 1967 důležité, protože osadníci právě biblickými kořeny obhajují svá práva na dědictví Hebronu.

Druhá kapitola nastiňuje „pobiblickou“ historii židovského osídlení města a vztahy židovské komunity s místním, povětšinou muslimským, obyvatelstvem, až po významný předěl roku 1929, kdy v celém Britském mandátu Palestina proběhly arabsko-židovské nepokoje.

¹ Česká televize (2008).

² Včetně Východního Jeruzaléma.

³ CIA (2015).

V Hebronu ten rok zemřely desítky Židů, zbytek přeživších byl z města britskou správou evakuován a židovská komunita po těchto událostech nedosáhla zpět své velikosti. Také tento rok se stal pro židovské osadníky důležitý a je připomínám pod názvem *Tarpat* (akronym pro hebrejský rok 5689). Jedním z jejich argumentů osídlení Hebronu se stalo navázání na tuto přerušenu linii židovské přítomnosti ve městě. Ta vyvrcholila založením státu Izrael roku 1948 a následnou První arabsko-židovskou válkou, kdy Hebron spadl pod vládu Jordánského království a Židé měli do města zakázaný přístup.

Ústřední téma zpracované ve třetí kapitole se pak soustředí na dobu po Šestidenní válce roku 1967, která pro Izrael znamenala ohromující vítězství a získání území Západního břehu Jordánu (biblické Judeje a Samaří) pod svou okupační správou. Události po tomto roce vedly k nové etapě kontroverzních nároků na výstavbu židovských osad, náboženskými sionisty pokládanými za právoplatný židovský domov, s povinností tento „domov“ znovu osídlit. Jako základ osadnickým aktivitám posloužilo duchovní učení rabiho Abrahama Izáka Kooka, které přepracoval jeho syn Cvi Jehuda Kook a které po Šestidenní válce dostalo jasné mesianistické ladění. Práce popisuje následovníky těchto duchovních učitelů, Chanana Porata a Mošeho Levingera, kteří patřili k hlavním lídrům osadnického hnutí. Novodobé osadnické dějiny Hebronu začínají rokem 1968, kdy se skupina Židů kolem rabiho Moše Levingera rozhodla oslavit židovský svátek pesach v hotelu v centru Hebronu a po jeho skončení z něj odmítala odejít.

Z jakého duchovního přesvědčení získali lídři osadníků motivaci k osidlování Západního břehu Jordánu? Jakým způsobem se nakonec židovským osadníkům podařilo znovuosídlit města Hebron s většinovou arabskou populací? Jakou roli ve znovuosídlení měly odkazy k biblickým praotcům a např. k jeskyni Makpele v Hebronu, kterou podle Bible vykoupil praotec Abraham? Jaká je návaznost na *Tarpat*? Navrátili se do města původní židovští osadníci z doby před rokem 1929? Byly vztahy mezi předchozí židovskou komunitou a arabskými obyvateli města stejné jako dnes? Jakou roli v osidlování měly politické důvody? Jakou roli ve znovuosídlení hrály ženy a děti? Jaký význam lze přikládat roku 1979, který byl 50. výročí od hebronského masakru v roce 1929? Ambicí práce je odpovědět na tyto a další podobné otázky.

Hypotézy práce jsou následující:

- Léta po Šestidenní válce v roce 1967 a rok 1979 jsou klíčovými daty, které vedly k faktickému znovuosídlení Hebronu.
- Moderní osadníci se snaží navázat na historickou linii židovských osad.
- Hebron slouží jako vzor pro budování dalších osad na Západním břehu Jordánu.

1 Biblický Hebron

*Mýtus je jako symfonie; je potřeba jej vnímat
jako celek, nikoliv jako jednotlivé noty.
(CLAUDE LÉVI-STRAUSS)*

Město Hebron je významné pro svůj historický a náboženský význam. Hebron ve své písemné historii lze vysledovat do roku 1720 př. n. l., kdy se předpokládá, že Abraham koupil jeskyni Patriarchů jako pohřebiště pro svou ženu Sárú a kde byl i podle tradice později sám pohřben, spolu s dalšími patriarchy a matriarchami. Abraham vystupuje v Bibli pod původním jménem Avram, který v překladu z hebrejštiny znamená „otec mnohých“, nebo také „vznešený otec“.

1.1 Praotec Abraham a zaslíbená země: společné východisko všech tří monoteistických náboženství

Všechna tři hlavní monoteistická náboženství – judaismus, křesťanství a islám, se společně hlásí k Abrahamově tradici. Židé a Arabové se pak vysloveně považují za jeho pokrevní potomky. Korán považuje Abrahama za praotce Arabů skrze jeho syna Izmaela, kterého porodila otrokyně Hagar. Izmael, se měl stát praotcem arabského národa. Abraham zároveň slouží muslimům za vzor zbožného *hanífy*⁴, věrného ctitele jediného Boha a čisté koránské víry, po boku pozdějších proroků.

Ve své práci se však zaměřím na vztah židovského národa, který chová ke svému biblickému praotci Abrahamovi a jeho synům Izákovi a Jákobovi (který po mystickém boji získává nové jméno Izrael). Příběhy patriarchů jsou důležité pro pochopení pozdějších událostí v Hebronu, kde Abraham koupil pro svou ženu Sárú jeskyni Makpelu, aby jí zde pohřbil. Příběhy vyprávějí o vztahu mezi Bohem a jeho vyvoleným lidem a především o Božím věčném zaslíbení země.⁵

O praotci Abrahamovi čteme v biblické knize Genesis⁶, která ho popisuje jako muže víry a respektovanou hlavu rodiny. Původně pochází ze země Ur v jižní Mezopotámii, poté se i se svou rodinou usazuje v městě Cháran, v blízkosti řeky Eufrat. Na tomto místě se Abrahamovi zjevuje Bůh, přikazuje mu opustit svou rodnou zemi a zároveň mu udělí své zaslíbení:

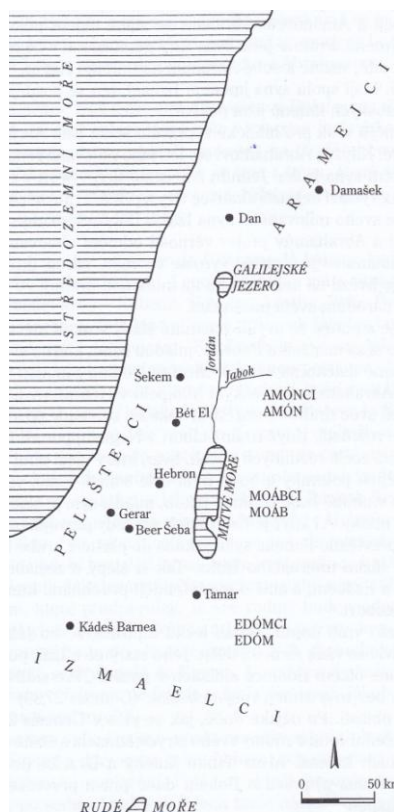
⁴ *Hanífa* je arabský termín, který označuje nežidovské a nekřesťanské vyznavače monoteismu v předislámské Arábii. Podle islámské tradice je historicky prvním *hanífou* Abraham (arabsky Ibrahím).

⁵ Filkenstein, I. - Silberman, N. A. (2010). Str. 37.

⁶ Gn 11-25

„Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu. Učiním tě velkým národem, požehnám tě, velké učiním tvé jméno. Staň se požehnáním!“⁷

Abraham Boží volání poslechne, naprosto mu důvěřuje, vše opouští a společně se svou ženou Sárou a synovcem Lotem odejdou do Kenaanu. Spolu se svými stády putuje mezi Šekemem na severu, Bét Elem (blízko Jeruzaléma) a Hebronem na jihu dostává se i dále na jih do Negevu. Hospodin se Abrahamovi na jeho cestách zjevuje a Abraham mu staví oltáře.

Hlavní místa a národy v Kenaanu, o kterých se zmiňují příběhy o praotcích.⁸

Abraham a zaslíbení země, Abraham jako otec národů

Během putování Abrahama mu Bůh učiní zaslíbení, která se promítnou i do „argumentací“ osadnických aktivit po roce 1967. Hospodin zaslíbí Abrahamovi a jeho potomstvu celou zemi od „řeky egyptské až k řece veliké, řece Eufratu“.⁹

Zároveň mění jména Abrahama a jeho ženy Sáry (z původního Abrama a Sárj), aby ozřejmil jejich nový status a ozřejmil Abrahamovu úlohu praotce zástupů: „Určil jsem tě za otce hlučícího davu pronárodů.“¹⁰

⁷ Gn 12,1-2

⁸ Filkenstein, I. - Silberman, N. A. (2010). Str. 37.

⁹ Gn 15,18

Abraham a Hagar, narození syna Izmaela

Přestože však Bůh zaslíbil Abrahamovi, že se stane praotcem národů, pár zůstával i po deseti letech v Kenaanu bezdětný. Zde nastává další z velmi důležitých biblických pasáží pro budoucí osud Hebronu, a tím je zrození Izmaela, ke kterému se jako ke svému praotci hlásí Arabové.

Sára, protože si myslela, že ve svém pokročilém věku již dítě nemůže porodit, začala sama jednat a nabídla Abrahamovi svou egyptskou služebnou Hagar s vidinou, že se jí narodí dítě skrze ni. Hagar si však, jakmile zjistila, že s Abrahamem čeká potomka, přestala své paní vážit. Sára ji donutí uprchnout do pouště, na cestě ji však oslovuje Boží posel a přiměje ji, aby se vrátila a své paní omluvila. Abrahamovi s Hagar se narodí syn, kterého pojmenují Izmael; ten se později stane předkem arabských kmenů jižní pouště.

Abraham a Sára, syn Izák

Podstatné však je, že Hospodin Abrahamovi slíbí ještě jedno dítě ze Sáry, které se stane jeho dědicem. Přestože je Abrahamovi sto let, jeho ženě Sáře se narodí „zázrakem“ syn Izák.¹¹

1.2 Koupě Makpely (jeskyně Patriarchů) Abrahamem a hrob Sáry

Když je Izák dospělý, se svým stádem putuje v okolí města na jihu, Beerševy. Bere si ženu Rebeku, která pochází z otcovy rodné země daleko na severu. Mezitím jeho rodina v zaslíbené zemi zapouští kořeny. Dochází také k podstatné věci – Abraham kupuje pro svou ženu Sáru jeskyni *Makpelu* (dnes se používá i označení jeskyně Patriarchů), aby jí zde mohl pohřbít.¹²

V městě Hebron najdeme první biblickou zmínku o tom, že se praotec židovského národa stal vlastníkem půdy. Sára umírá ve věku 127 let v Hebronu (*Kirjat Arbě*, v překladu „města čtyř“), v Kenaanské zemi.¹³ Abraham poté promlouvá k místním obyvatelům, Chetejcům, aby mu dali

¹⁰ Gn 17,4-5. Příběh dále pokračuje: Všechny národy v oblasti vzejdou z Abrahamovy rodiny. Abrahamovi a Lotovi pastýři se však během putování Kenaanskou zemí začnou hádat. Abraham se proto rozhodne, že si zemi s Lotem rozdělí. Abraham se svým lidem zůstává na západní vysočině, Lot s rodinou odchází na východ do údolí Jordánu a usadí se v Sodomě blízko Mrtvého moře. Lidé Sodomy a blízkého města Gomory jsou však zlí a hříšní a proto se Bůh rozhodne je potrestat. Sešle na ně síru a oheň a celá města zcela zničí. Lot pak sám odchází do východních hor a stane se otcem zajordánských kmenů Moábců a Amónovců. Více v Filkenstein, I. - Silberman, N. A. (2010). Str. 38-40.

¹¹ Jedním z nejsilnějších příběhů Bible popisuje, jak Abrahama Bůh vystaví nejtěžší zkoušce víry, a tím je obětování milovaného syna Izáka na hoře Mórija. Hospodin však čin nenechá dokončit a za Abrahamův projev věrnosti znovu obnovuje smlouvu. Abrahamovo potomstvo nejen, že vyroste ve velký národ, ale také přinese všem ostatním národům požehnání. Více v Filkenstein, I. - Silberman, N. A. (2010). Str. 40.

¹² Filkenstein, I. - Silberman, N. A. (2010). Str. 40.

¹³ Gn 23, 1-20. Gn 23, 4-20.

do vlastnictví hrob, kam by svou zemřelou ženu mohl pohřbít. Chetejci ho od jeho záměru koupě pozemku slušně, ale vytrvale odrazují a nabízejí mu pozemek zadarmo. Abraham však trvá na tom, že chce jeskyni odkoupit, chce ji pochovat na vlastním pozemku. Také on sám bude v jeskyni pohřben, stejně jako další patriarchové.

Část o koupi jeskyně Makpely je velmi důležitá a zachycuje jednu z nejstarších židovských tradic města Hebronu. V této pasáži nacházíme podrobný popis jednání a celého prodejního obřadu. Abraham byl mezi ostatními cizinec, který dlouhodobě přebýval v Hebronu mezi místním obyvatelstvem. Pozemek patřil hodnostáři jménem Efron Chetejský¹⁴ a aby si Abraham pozemek mohl koupit, musel si nejdříve zajistit souhlas obce Chetejců, „lidu té země“. Poté se domluvil s Efronem o ceně pozemku, která byla 400 šekelů (kousků) stříbra, a nechat mince převážít a předat před obecní radou.¹⁵

V malé obci tento akt znamenal pamětihodnou událost. Šlo totiž nejen o převod vlastnických práv, ale dotyčný získal i změnu postavení. Biblické vyprávění popisuje veškeré okolnosti této změny – obřadné úklony, zdvořilosti, tvrdost i smlouvání.

1.3 Příběhy dalších patriarchů

Ezau a Jákob

Rod Abrahamův se v Bibli dále rozrůstá. V Negevu porodí Izákova žena Rebeka dvojčata zcela rozdílné povahy. Jejich rozepře se přenesou i na jejich potomky a bude trvat celá staletí. Přestože je Ezau starším a tedy měl být právoplatným dědicem po svém otci, Rebeka se svým synem provedou u smrtelné postele jeho otce ležet, Izák si ho splete s Ezauem a udělí mu požehnání místo jeho bratra.

Po nějaké době si Ezau vezme za manželku ženu z rodiny svého strýce Izmaela a stane se praotcem dalších pouštních kmenů. Mezi těmito kmeny a Izraelci (tedy potomky Jákoba, který lstí připravil svého staršího bratra o boží právo prvorozeného) bude trvat navěky napětí. Tato pasáž je velmi zajímavá z pohledu dnešních arabsko-izraelských vztahů.

Jákob a Jákobův žebřík, požehnání

Jákob má strach z odplaty svého bratra a prchá před ním daleko na sever. Na své cestě Bůh potvrzuje Jákobovi dědictví, které získal od svého otce. V Bét Elu se mu zdá mystický sen o

¹⁴ Efron Chetejský byl západosemitský Chabirec chetejského původu.

¹⁵ Johnson, P. (1996). Str. 18.

žebříku, jehož vrchol dosahuje na nebesa a po kterém sestupují a vystupují Hospodinovi andělé. Bůh sám nad tímto žebříkem stojí a znovu obnovuje slib, který dal Abrahamovi.¹⁶

„Já jsem Hospodin, Bůh tvého otce Abrahama a Bůh Izákův. Zemi, na níž ležíš, dám tobě a tvému potomstvu. Tvého potomstva bude jako prachu země. Rozmůžeš se na západ i východ, na sever i na jih. V tobě a v tvém potomstvu dojde požehnání celé lidstvo. Hle, já jsem s tebou. Budu tě střežit všude, kam půjdeš, a zase tě přivedu do této země. Nikdy tě neopustím, ale učiním, co jsem ti slíbil.“¹⁷

Jákob, zápas s Bohem a získání nového jména Izrael

Po tomto snu Jákob pokračuje ve své cestě dál na sever do Cháranu, kde se usadí na několik let u svého strýce Lábara a ožení se s jeho dvěma dcerami, Leou a Ráchel. Se svými ženami a jejich dvěma služebnými má dohromady jedenáct synů - Rúbena, Šimeóna, Léviho, Judu, Dana, Neftalího, Gáda, Ašera, Isachara, Zabulóna a Josefa. Jákob pak od Hospodina dostává nařízení, aby se i se svou rodinou navrátili zpět do zaslíbeného Kenaanu. Na cestě zpět se Jákob v Zajordání brodí přes potok Jabok, kde zápasí s tajemnou postavou. V této části není jisté, jestli záhadnou postavou byl Bůh nebo anděl, avšak dostává od ní nové jméno Izrael (překlad doslova „zápasil s Bohem“): „Neboť jsi jako kníže bojoval s Bohem i s lidmi a obstáls“.¹⁸

Izák umírá, pohřben do jeskyně Makpely

Jákob se navrací zpět do Kenaanu, kde (blízko Betléma) zemře jeho žena Ráchel při porodu Benjamína, jeho nejmladšího syna. U Betléma bude podle tradice Ráchel také pochována. Nedlouho poté zemře i Jákobův otec Izák a taktéž, jako Abraham, je pohřben do jeskyně Makpely v Hebronu.

Josef v Egyptě

Rodina Izraele, ze které má vzejít celý národ, se pomalu rozrůstá a také vzájemně hašteří. Josef, Jákobův oblíbenec, je mezi svými bratry neoblíbený a prodají ho skupině izmaelských obchodníků do Egypta. Josef však po vyložení faraonova snu zde získá vysoké postavení a připraví Egypt na sedm hladových let. Egypt je pak na tuto ránu dobře připraven.¹⁹

Když v nedalekém Kenaanu Jákob a jeho rodina trpí hladem, Jákob posílá do Egypta své syny. Josef se v dojemné chvíli ukáže svým bratrům a děti Izraele se tak znovu shledají. Starý

¹⁶ Filkenstein, I. - Silberman, N. A. (2010). Str. 40-41.

¹⁷ Gn 28, 13-15

¹⁸ Gn. 32, 29.

¹⁹ Filkenstein, I. - Silberman, N. A. (2010). Str. 41-42.

patriarcha Jákob se s celou svou rodinou přestěhuje do Gošenu, aby byl ve větší blízkosti svého mocného syna. Nedlouho poté umírá a dává svým synům a dvěma vnukům požehnání. Ze všech zaslíbení právě Juda obdrží královské dědické právo.²⁰

Smrt Jákoba, pohřbení v jeskyni Makpele

Když Jákob zemřel, podle přání jeho synové převevou jeho tělo zpět do Kenaanu, na území, které dědičně připadne Judově kmenu. Zde ho pohřbí taktéž v jeskyni Makpele v Hebronu. Josef umírá také, ale děti Izraele zůstanou v Egyptě, kde se později rozvine další velká kapitola židovských národních dějin. Tuto událost vyjití z otroctví do země zaslíbené bude připomínat svátek pesach, který se stane důležitý i pro novodobé dějiny „návratu“ do Hebronu.

²⁰ Tobě, Judo, tobě vzdají čest tví bratři. Na šíji nepřátel dopadne tvá ruka; synové tvého otce se ti budou klanět. Mládě lví je Juda. S úlovkem, můj synu, vystoupil jsi vzhůru. Stočil se a odpočíval jako lev, jako lvíce. Donutí ho někdo, aby povstal? Juda nikdy nebude zbaven žezla ani palcátu, jenž u nohou mu leží, dokud nepřijde ten, který z něho vzejde; toho poslouchat budou národy. Viz Gn 49,8-10.

2 Dějiny Hebronu do roku 1967

Vědeckému myšlení jde o to, rozdělit problém na tolik částí, na kolik potřeba, aby se dal vyřešit.
(RENÉ DESCARTES)

Mytické myšlení předpokládá, že pokud nechápete všechno, nevysvětlíte nic.
(CLAUDE LÉVI-STRAUSS)

Cílem této části je nastínit „pobiblickou“ éru židovského osídlení města Hebronu a fungování židovské komunity s místním, povětšinou muslimským, obyvatelstvem, a to až do roku 1967, tj. do tzv. Šestidenní války Izraele proti arabské koalici. Významným předělem je v tomto období rok 1929, kdy v celém Britském mandátu Palestina proběhly arabsko-židovské nepokoje. V Hebronu ten rok zemřely desítky Židů, zbytek přeživších byl z města britskou správou evakuován a židovská komunita po těchto událostech na dlouhou dobu již nedosáhla zpět své velikosti.

Město Hebron leží 32 kilometrů na jih od Jeruzaléma v Judském pohoří, v nadmořské výšce 900 metrů. V Hebronu se dodnes nachází biblická jeskyně Makpela, která v sobě podle tradice ukrývá hrobky patriarchů Abraháma, Izáka a Jákoba a jejich žen. Vedle praotce Abrahama leží hrob jeho ženy Sáro. Uvnitř budovy najdeme také dvojitou hrobku Abrahamova syna Izáka a jeho ženy Rebeky. Na opačné straně vnitřního nádvoří je další dvojhrobka, vnuka Abrahamova Jákoba s manželkou Leou. Zvenku, těsně u budovy jeskyně Patriarchů, leží také hrobka jejich syna Josefa, jehož ostatky sem podle tradice byly z Egypta převezeny.

Během staletí v Hebronu postupně stála židovská svatyně, synagoga, byzantská bazilika, mešita, křížácký kostel a poté znovu mešita. Herodes Veliký²¹ nechal jeskyni Makpelu ohradit majestátní zdí podobné Zdi nářků v Jeruzalémě, která do dnešního dne existuje. Saladin²² do svatyně nechal postavit kazatelnu.²³

Hebron od krále Davida po vládu mamluků

Král David²⁴ byl v Hebronu korunován a vládl zde celých 7 let ještě předtím, než dobyl Jeruzalém a přesunul své sídlo tam. Nejdříve kraloval pouze Judeji, poté se stal králem i

²¹ Herodes Veliký, známý též jako Herodes I. Ukrutný (nar. asi 73 př. n. l. – 4 př. n. l.), byl králem Judeje. Nechal přestavět Jeruzalémský chrám. Herodes byl schopný vojevůdce a administrátor, spojenec Říma proti Parthům. Jeho krutý způsob vlády se přenesl do biblické tradice, která mu přisuzuje vyvraždění betlémských kojenců.

²² Saladin byl kurdský muslim a vojenský velitel, který žil ve 12. století. Založil dynastii Ajjúbovců, která vládla v Egyptě a Sýrii. V roce 1187 porazil vládu křížáků ve Svaté zemi v bitvě u Hattínu a přinutil Jeruzalém ke kapitulaci.

²³ Více viz Johnson, P. (1996). Str. 17.

²⁴ David (panoval patrně v letech 1013-973 př. n. l.), byl podle Bible druhým Hospodinem pomazaným králem sjednoceného Izraele. Nastoupil po Saulovu nepomazaném synovi Iš-bošetovi. Je představován jako spravedlivý panovník, ne však dokonalý, stejně jako uznávaný válečník, básník a hudebník (podle tradice je

celého Izraele.²⁵ Když Jeruzalém padl, Židé byli z Hebronu vyhnáni a po nich se ve městě usadili Édomité (Idumejci). Jeruzalém postupně dobylo Řecko, poté mu vládl Řím a všechny tyto nadvlády byly spojeny s obrácením na novou víru. Zéloti²⁶ město plundrovali, Římané vypálili, postupně ho obsadili Arabové, Frankové a mamlúci.

Židé v Hebronu od 13. do 19. století

Od roku 1266 měli Židé zákaz přístupu dovnitř jeskyně Patriarchů, aby se zde modlili. Směli vstoupit pouze na sedm schodů podél východní stěny. Na čtvrtém schodu zasunovali své vzkazy Bohu a své modlitby do otvoru v kameni, čímž se však vystavovali nebezpečí. Po vyhnání Židů ze Španělska roku 1492 židovská komunita značně vzrostla.²⁷

V roce 1518 Turci provedli na Židech masakr. Židovská obec Hebronu se však znovu vzchopila a obnovila. Židovskou obec jednou tvořila skupina ortodoxních talmudistů, jindy učenci mystické kabaly či dokonce židovští asketové. V šedesátých letech 17. století přivítali Židé falešného Mesiáše Šabtaje Cviho²⁸, poté v 18. století první novověké křesťanské poutníky. V polovině 19. století dosáhl Hebron 1500 obyvatel, včetně židovské komunity. Muslimsko-židovské vztahy v této době fungovaly ve jménu vzájemného soužití a respektu.²⁹

Vztahy mezi Židy a Araby v Hebronu v 19. století

Obě dvě komunity, židovská i arabská, sdílely život v Hebronu na mnoha úrovních – Židé a muslimové mezi sebou obchodovali, lídři obou komunit byli vzájemně respektováni a také například obecní rada sestávala z muslimských i židovských členů. Židé používali arabštinu a také přejímali mnohé arabské zvyky a tím se, jako Židé žijící uprostřed arabské komunity, odlišovali od evropských Židů. Židovská identita v Hebronu nebyla postavena na nacionální opozici vůči arabskému obyvatelstvu. Obecně můžeme říci, že Židé a Arabové v Hebronu žili ve vzájemné symbióze a respektu ke svým náboženským odlišnostem.

autorem mnoha žalmů). Jeho život a vláda je v Bibli zaznamenána v První a Druhé knize Samuelově a v První knize královské. Podle archeologů a kritických historiků je patrně první nepochybně doloženou postavou biblické historie.

²⁵ Bible, Druhá kniha Samuelova 2,1-4 a 5,1-3.

²⁶ Zélóti též sikarioni, byli militantní židovskou skupinou a protiřímským odbojovým hnutím v 1. století n. l. v Judeji. V roce 66 n. l. se podíleli na protiřímském povstání a revoltě, která vešla ve známost jako první židovská válka. V té se různým židovským skupinám podařilo osvobodit Jeruzalém, který však nakonec Římané v roce 70 dobyli zpět a zbořili tamní Chrám. Více v Spiegel, P. (2007). Str. 54.

²⁷ Johnson, P. (1996). Str. 17.

²⁸ Šabtaj Cvi (1626 Turecko - 1676 dnešní Černá Hora) byl kabalistou a falešným židovským mesiášem, který nakonec konvertoval k islámu. Založil židovskou sektu sabatiánů, která se časem změnila v sektu Dönmech v Turecku. Inspiroval též hnutí frankistů v Polsku (podle jeho údajného nástupce Jakoba Franka).

²⁹ Müller, P. (2004). Str. 9-10.

Přelom 19. a 20. století: vznik sionismu, osidlování Palestiny a události vedoucí k hebronskému masakru v roce 1929 (Tarpat)

Významná změna ve vztazích mezi oběma komunitami nastala po příchodu sionistického hnutí do (v té době osmanské) Palestiny. Židé v diaspoře po celá staletí toužili po návratu na biblický Sijón v Zemi izraelské, kde bibličtí proroci očekávali příchod Hospodina. Tyto touhy a naděje jsou vyjádřeny v Tóře a jsou ústředním motivem mnoha židovských modliteb. Na tuto touhu reagoval sionismus,³⁰ avšak až Theodor Herzl³¹ tento koncept přetvořil do politického sionismu, který usiloval o vytvoření samostatného židovského státu.³²

Je potřeba zmínit, že židovská komunita Hebronu neměla do té doby sionistické aspirace a neusilovala o vytvoření židovského státu. Hlavní motivace Židů žít v Hebronu byly založené na jeho náboženském a mystickém významu.³³

2.1 Britská mandátní správa v Palestině a nepokoje v letech 1928-1929

Po skončení první světové války zanikla Osmanská říše a její část přešla v roce 1919 pod britskou správu. Vznikl tak Britský mandát Palestina. Během 20. let 20. století se začaly šířit po Britské mandátní Palestině zvěsti, že sionisté přišli převzít Palestinskou zemi a vraždit Arabů. Rostoucí napětí a nepokoje vypukly 23. srpna 1929, kdy nacionalističtí lídři obviňovali Židy, že chystají útok na jeruzalémské mešity. V centru Jeruzaléma se následně sešlo přes tisíc Arabů a začali s útoky na místní Židy. To u sionistů vyvolalo odezvu a došlo k oboustranným útokům po celé Palestině, především v etnicky smíšených lokalitách.³⁴

³⁰ Sionismus je nacionální a politické hnutí Židů a židovské kultury, která podporuje vytvoření židovského domova na území definovaném jako historická Země izraelská. Sionismus vznikl na konci 19. století ve střední a východní Evropě jako nacionální obrozené hnutí.

³¹ Theodor Herzl (1860 Maďarsko – 1904 Rakousko) byl rakousko-uherský židovský novinář, nejvýznamnější představitel sionismu a jeden z „duchovních otců“ Státu Izrael.

³² Zde teprve Židé, podle vzoru evropských států, získají pravou občanskou svobodu. Avšak až Herzl dosáhl toho, že se tento koncept začal řešit na mezinárodní diplomatické úrovni. Své konkrétní vize, jak plánu založení židovského státu dosáhnout, shrnul roku 1896 ve své knize *Der Judenstaat* (Židovský stát). O rok později svolal První sionistický kongres do Basileje, kterému předsedal.

³³ Müller, P. (2004). Str. 9-10.

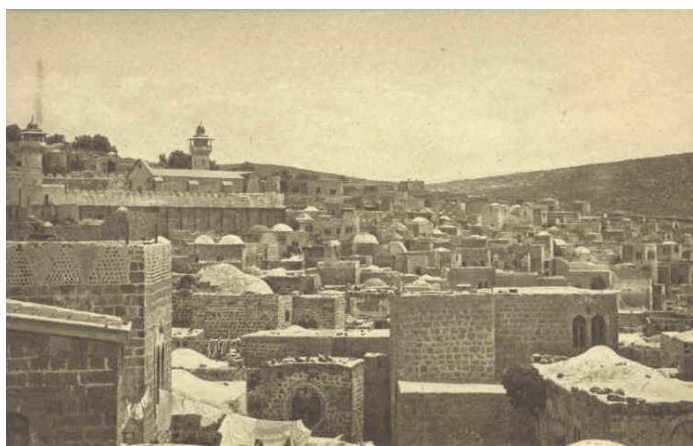
³⁴ Čejka, M. (2010). Str. 45-46.

Mapa Britského mandátu Palestina.

2.1.1 Vzestup arabského nacionalismu a masakr v Hebronu v roce 1929

Zprávy, že Židé vraždí jeruzalémské Araby, se 23. srpna 1929 donesly také do Hebronu. Bohužel, autority města nedokázaly budoucímu neštěstí zabránit. Hebronskou policii řídil tou dobou britský důstojník Raymond Cafferata. Jak později vysvětloval, situaci v Hebronu nebylo možné udržet pod kontrolou. Poslal například pro posily, které do města nedorazily. Hebronské policii navíc onoho osudného sobotního rána 24. srpna 1929 chyběly místní ozbrojené arabské složky, které byly svolány jako posila do Jeruzaléma. V tu samou dobu navíc do Hebronu začal proudit velký počet rebelujících vesničanů z okolí.³⁵

Hebron s Jeskyní patriarchů v roce 1929.³⁶

³⁵ Laurens, H. (2002). Str. 174.

³⁶ Fotografie Narinsky, S. Přístup z <http://hebron1929.info/HebronView-lg.jpg> (07.07.2015).

Sobota 24. srpna 1929 ráno, útok na hebronské Židy

Počet obětí masakru roku 1929 se vyšplhal na šedesát sedm Židů a zabito bylo také devět Arabů.³⁷ Útočníci nešetřili ženy ani děti. Tento tragický rok 1929 je do dnešních dnů připomínán pod termínem *Tarpat*.

Zachránění Židé

Dvě třetiny židovské komunity Hebronu, to je kolem 435 Židů, útok roku 1929 přežily. Je nutno připomenout, že většinu z nich zachránilo kolem dvaceti arabských rodin, které ukryly své židovské sousedy u sebe doma a v mnoha případech je sami se zbraní v ruce bránili proti nenávistnému davu. Kolem 130 lidí zachránilo svůj život tím, že se stačili skrýt na britské policejní stanici na okraji města.³⁸

Události po hebronském masakru roku 1929

Poté, co byl ve městě obnoven pořádek, Britská mandátní správa nařídila, z obav z dalších možných nepokojů, aby byla židovská komunita evakuována do Jeruzaléma. Přeživší hebronské komunity tak našli útočiště v Jeruzalémě, v provizorních stanech, školách a domovech svých příbuzných.

Britská evakuace židovské komunity Hebronu a přeživší Židé po arabských nepokojích v Hebronu v roce 1929.³⁹

³⁷ Segev, T. (2000). Str. 324.

³⁸ Čejka, M. (2010). Str. 46.

³⁹ Photos of the Holy – Land. Přístup z: <http://www.eretzisroel.org/~dhershkowitz/pic263b.jpg>

2.2 Hebron v letech 1929 – 1967 a snahy o založení státu Izrael

Židé vracející se do Hebronu po roce 1929 naráželi na problémy s finanční podporou od Židovské agentury.⁴⁰ Agentura nesouhlasila s myšlenkou rekonstrukce židovské komunity ve stejné podobě, jaká byla před útokem.⁴¹ Velmi zjednodušeně můžeme říci, že židovský ortodoxní rabinát a sekulární sionistické vedení byly dvěma zcela odlišnými světy, které pro sebe neměly přílišné pochopení. Sionisté viděli obecně náboženské Židy Hebronu jako ty, co si přejí studovat, modlit se a zemřít poblíž praotce Abrahama a ne budovat Palestinu podle sionistické představy. Sionisté je viděli jako pasivní oběti svých vytvořených hranic ghetta. Pro náboženské Židy Hebronu byli zase sionisté „bezbožnými ateisty“.⁴²

Rok 1931: návrat některých Židů do Hebronu

Na jaře roku 1931 se rozhodlo sto šedesát Židů navrátit do svých domů v Hebronu. Ve městě však nepobyli dlouho a během dalších nepokojů v Palestině roku 1936 nařídily britské autority, opět pravděpodobně z očekávání dalších nepokojů v Hebronu, evakuaci všech Židů z města.

Všichni Židé tak opustili město, až na Jáкова ben Šaloma Ezru se svým synem. Ezra byl osmou generací hebronské rodiny, která se zde usídlila po vyhnání Židů ze Španělska v roce 1492. Od svého mládí spolu se svým otcem pracoval jako mlékař a výrobce sýra. Se svými arabskými sousedy měl výborné vztahy a také díky jejich zaručení své bezpečnosti zůstal ve městě. Rodinnou mlékářenskou tradici udržoval se svým synem Josefem. Přes den spolu pracovali a v noci v obchodě přespávali. Každý pátek se však vraceli za svou rodinou do Jeruzaléma, aby společně oslavili dny odpočinku, šabat. Po více než desetiletí tak Ezra pendloval mezi Hebronem a Jeruzalémem. Ezra pobýval v Hebronu až do roku 1947, kdy byl 29. listopadu schválen plán OSN na rozdělení Palestiny. V nastalém stoupajícím napětí se začal bát o svůj život a přestěhoval se nastálo do Jeruzaléma, kde strávil zbytek svého života. Židé se poté do Hebronu navrátili až rok po skončení Šestidenní války roku 1968.⁴³ Nejdříve si však projdeme krátce historii, která se udála mezi těmito roky, od založení státu Izrael a vysvětlíme důvod, proč v tomto mezidobí v Hebronu nebyla židovská komunita.

⁴⁰ Židovská agentura je organizace založená roku 1929, která v tehdejší Britské mandátní Palestině (před vznikem státu Izrael) fungovala jako neoficiální vláda pro židovské obyvatelstvo. Více na: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Orgs/jafi.html> (16.06.2015).

⁴¹ Campos, M. (2007). Str. 56.

⁴² Auerbach, J. S. (2009). Str. 74-76.

⁴³ Müller, P. (2004). Str. 10.

Jákob ben Šalom Ezra se synem Josefem. ⁴⁴

Založení Státu Izrael roku 1948 a První arabsko-izraelská válka

Den před ukončením Britského mandátu Palestina, byl dne 14. května roku 1948 založen židovský stát Izrael. V tu dobu na území dřívějšího britského mandátu žila většina arabské populace, přibližně 1,2 miliónu Arabů oproti 650 tisícům židovských obyvatel.⁴⁵

Druhý den po vyhlášení Deklarace nezávislosti Státu Izrael jeho prvním izraelským premiérem Davidem Ben Gurionem následovalo okamžité vyhlášení války sedmi arabskými zeměmi.⁴⁶ Rozpoutaly tak První arabsko-izraelskou válku (v Izraeli se tato válka označuje za Válku za nezávislost), která trvala více než rok a půl. Následovalo příměří a stanovení „dočasných“ hranic, mezinárodně známých pod označením Zelená linie. Jordánsko⁴⁷ anektovalo Západní břeh Jordánu (neboli biblické oblasti Judeje a Samaří, o které později ještě uslyšíme) a Východní Jeruzalém. Egypt převzal pod svou kontrolu pásma Gazy.⁴⁸

⁴⁴ Sefer Hebron. Str. 455.

⁴⁵ MidEast Web. Přítup z <http://www.mideastweb.org/mpalestine.htm> (14.06.2015).

⁴⁶ Jordánskem, Egyptem, Irákem, Libanonem, Sýrií, Jemenem a Saúdskou Arábií

⁴⁷ Dříve Transjordánsko.

⁴⁸ Čejka M. (2010). Str. 83.

Plán Organizace spojených národů na rozdělení Palestiny, rok 1947.⁴⁹

Stát Izrael po První arabsko-izraelské válce, rok 1949.⁴⁹

Hebron po První arabsko-izraelské válce

Po roce válčení byl tedy Hebron absorbován do teritoria Západního břehu Jordánu. Pod jordánskou vládou byly památky židovské přítomnosti ve městě do velké míry zničeny, stará židovská čtvrť srovnána se zemí. Mnohá místa, ke kterým se později ještě vrátíme s novodobými osadníky, jako například synagoga *Avraham Avinu*, byla zbourána, židovská nemocnice Hadasa (*Bejt Hadassah*) a budova *Bejt Romano* byly přeměněny na školy pro arabské děti. Opuštěný židovský majetek zkonfiskovaný Jordánskem se z velké části pronajal místním Arabům nebo se zbořil. Starověký židovský hřbitov, na kterém byly pohřbeny oběti hebronského masakru roku 1929, byl zpuštěn a mnoho z náhrobních desek rozebráno.⁵⁰

Izraelská dohoda o příměří s Jordánskem z roku 1949 a jeho vliv na Hebron

Podepsáním příměří mezi Izraelem a Jordánskem dne 3. dubna 1949 bylo mimo jiné zamýšleno získat území jižně od pahorků Hebronu a také zajistit židovským poutníkům navštěvovat Hebron. Jordánsko však trvalo na zákazu vstupu do země židům všech

⁴⁹ Dělení britského mandátního území. Přístup z: <http://pistis.webnode.cz/news/deleni-britskeho-mandatniho-uzemi/> (14.06.2015).

⁵⁰ Auerbach, J. S. (2009). Str. 79.

národností a ke vstupu na území pod jordánskou správou tak museli návštěvníci předkládat křestní certifikát⁵¹.

Jordánské síly zůstaly na Západním břehu, zejména pak spravovaly východní Jeruzalém, včetně Starého Města. Židé tak měli po desetiletí zakázán vstup na svá důležitá náboženská místa v Hebronu, k Západní zdi ve Východním Jeruzalémě a také k Ráchelinu hrobu, který se nachází severně od města Betlém.⁵²

Izrael mezi roky 1949 až 1967 a Suezská krize (1956)

Suezskou krizi v roce 1956 vyvolal Egypt tím, že znárodnil Suezský průplav a Tiranskou úžinu. Tato oblast Rudého moře byla pro izraelský obchod velmi důležitá, a proto na tuto provokaci zareagoval spojením s Francií a Spojeným královstvím a útokem na Egypt. Izraeli se podařilo dobýt Sinajský poloostrov, ale pod tlakem USA a Sovětského svazu se z tohoto území stáhl výměnou za právo plavit s v Rudém moři a průplavu.⁵³

⁵¹ Idinopulos, T. A. (1994). Str. 300.

⁵² Po První arabsko-izraelské válce vznikl, kromě problematiky hranic, také další z dlouholetých arabsko-izraelských problémů, a tím jsou palestínští uprchlíci. Podle údajů z OSN uteklo z oblastí Palestiny obsazené Izraelem, 656 000 jejich arabských obyvatel, tj. zhruba 80% dřívější arabské populace.⁵² První léta židovského státu však také znamenala velkou imigrační vlnu přeživších šoa a Židů vyhnaných z arabských zemí. Během deseti let od roku 1948 vzrostla židovská populace Izraele z 672 tisíc na 1,782 milionu Židů.⁵² Nově příchozí byli většinou nemajetní a stát je ubytovával v uprchlických táborech, známých jako ma'abarot. Více v Johnson, P. (1996). Str. 509.

⁵³ Turner, E. (1991). Str. 134–136.

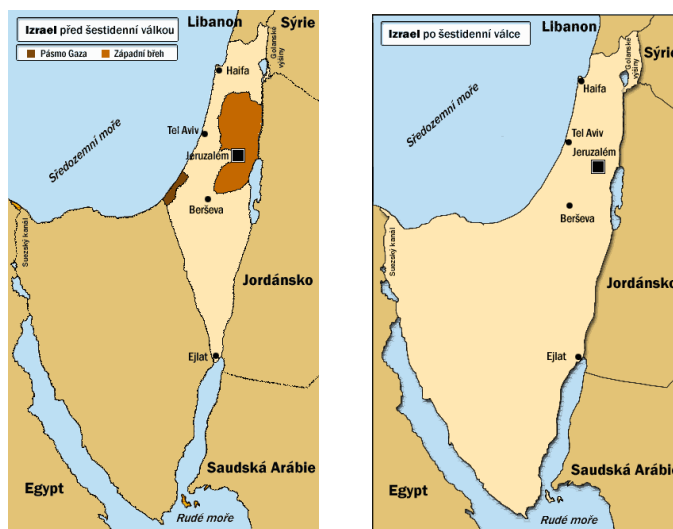
3 Události po Šestidenní válce: Hebron po roce 1967

Porozumět si neznamena přizpůsobit se jedni druhým, ale pochopit navzájem svou identitu.
(VÁCLAV HAVEL)

Identita je úkol.
(KARL JASPERS)

Výsledky Šestidenní války mezi Izraelem a arabskou koalicí z 5. – 10. června 1967 mají dodnes vliv na geopolitiku židovského státu i na Hebron samotný. Vztahy okolních arabských států vůči Izraeli byly po roce 1948 velmi chladné; vznik státu Izrael totiž arabský svět považoval za nelegitimní. V roce 1967 Egypt zablokoval Izraeli přístup k Rudému moři a u hranic s Izraelem shromáždil svou armádu společně s vojskem Sýrie a Jordánska.⁵⁴ Izrael tyto kroky vyhodnotil jako přípravu k válce a rozhodl se, přestože síla protivníků se zdála být mnohonásobně vyšší, že sám udeří. Tato krátká válka však nakonec Izraeli „zázračně“ přinesla vítězství. Arabští sousedé Izraele přišli o tato území:

- **Egypt** ztratil Gazu a celý Sinaj
- **Jordánsko** ztratilo Východní Jeruzalém a celý Západní břeh Jordánu
- **Sýrie** ztratila Golanské výšiny.⁵⁵

Území Izraele před a po Šestidenní válce roku 1967.⁵⁶

⁵⁴ Ke koalici se proti Izraeli připojil i Irák, Saúdská Arábie, Súdán, Tunisko, Maroko a Alžírsko.

⁵⁵ Brož, I. (2005). Str. 186.

⁵⁶ Švamberský, A.: Šestidenní válka – historie. Přístup z: <http://special.novinky.cz/izrael/9.html> (15.07.2015).

Interpretace Šestidenní války - dva různé výklady sionismu

Jen dva měsíce po Šestidenní válce vyšel v izraelském deníku *Davar* krátký článek, který brilantně popsal dvě možnosti politiky státu Izrael v následujících letech. Autorem článku byl žurnalista Amoz Oz:⁵⁷

1. Jestli si Izrael vybere **cestu k dosáhnutí míru a svobody lidí, bude se muset vzdát nově získaných teritorií.**
2. Pokud si Izrael vybere **interpretaci války jako vykoupení Země izraelské, skončí to potlačením práv arabské populace.**

Neexistovala totiž možnost, že by Izrael absorboval takové množství palestinské populace žijící na nově získaných teritoriích. To by znamenalo konec židovské majority uvnitř Izraele a konec proklamovaného „židovského státu“. Toho by se dalo dosáhnout pouze pod podmínkou trvalého okupačního režimu.⁵⁸

Dobu bezprostředně po konci války zaplavil obyvatelé Izraele velký entuziasmus a nadšení, který izraelské dějiny nepamatovaly. Chrámová hora se dostává pod izraelskou kontrolu, znovu se zpřístupnilo Staré město Jeruzaléma a především se otevřela volná cesta k Západní zdi Chrámu – Zdi nářků, která byla po devatenácti letech jordánské nadvlády, kdy měli Židé ke Zdi přístup zakázán, znovu zpřístupněna.⁵⁹

I zcela sekulárních lidí se zmocňovalo dojetí. Pro ilustraci této doby, 7. června 1967, bezprostředně po dobytí Starého města Jeruzaléma, izraelské rádio *Kol Jisra'el* vysílalo živou reportáž *Rafaela Amira*⁶⁰ exkluzivně vysílanou pro celý národ: „V tento moment, v tento jedinečný moment, scházím ze schodů ke Zdi. Nejsem nábožensky založený člověk, ani jsem nikdy nebyl, ale toto je *ona* Zed' a já se dotýkám kamenů Zdi nářků!“⁶¹

Vrchní armádní rabín Izraele Šlomo Goren⁶² symbolicky tato nově dobytá území znovu slavnostně „zasvětil“ zatroubením na šofar a pronesl modlitbu za zemřelé vojáky. Atmosféru

⁵⁷ Amos Oz (narozen v roce 1939) je izraelským spisovatelem, žurnalistou a vlivným intelektuálem, který za svou tvorbu získal mnohá mezinárodní ocenění. Od roku 1967 je prominentním obhájcem dvoustátního plánu na řešení izraelsko-palestinského konfliktu.

⁵⁸ Oz, A. (1979). Str. 69-73. Článek byl prvně zveřejněn v srpnu roku 1967. A Taub, G. (2011). Str. 2-3.

⁵⁹ Čejka, M. (2011). Str. 118.

⁶⁰ Raphael Amir (nar. 1923), hlasatel izraelského rádia, který doprovázel výsadkáře ke vchodu do Starého města Jeruzaléma v Šestidenní válce.

⁶¹ Auerbach, J. S. (2009). Str. 81.

⁶² Šlomo Goren (nar. 1917-1994) byl izraelským rabínem, který založil a v letech 1948 až 1968 jako první vedl vojenský rabinát Izraelských obranných sil. V letech 1973 až 1983 působil jako aškenázský vrchní rabín Izraele.

v národě vyjadřovaly i lidové písně o Jeruzalémě a dalších posvátných místech, o znovuzískané zemi a dosažení míru.

Ideologie pro výstavbu osad: hranice až k biblickému území Judeje a Samaří

Všeobecné izraelské nadšení však hrálo do karet také ideologicko-náboženským výkladům o znovuzískané Zemi izraelské. Po nečekané výhře ve válce nyní Izrael čelil ohromující realitě nových národních hranic (i když oficiálně jen „provizorních“), které se rozprostíraly prakticky po celém biblickém srdci starověkého Izraele - Judeje a Samaří. Izrael nyní zabíral oblast od severu - biblický Šechem (Nábulus), po jih – Hebron a na východ od Jeruzaléma – Jericho.

3.1 „Osvobození“ Jeruzaléma a Hebronu: entusiasmus a rabín Šlomo Goren

Den po dobytí Jeruzaléma se izraelská armáda vydala na jih do Hebronských pahorkatin. Ještě před ní se však do Hebronu podařilo dostat samotnému vojenskému rabínovi Gorenovi, který se zde setkal s vylištěnými ulicemi, a s bílými prapory spuštěnými ze zavřených okenic arabských domů.⁶³

Jednou z prvních zastávek rabína Gorena v Hebronu se stala jeskyně Patriarchů. Podobně jako ve Starém městě Jeruzaléma, chtěl po tolika letech, kdy v tolik nábožensky důležitém Hebronu nezbyl ani jeden Žid, co nejrychleji znovuoobnovit náboženský život. K tomuto úkolu měl s sebou připraven svitek Tóry, šofar a po několika stech letech se stal prvním Židem, který vešel dovnitř. Poté na jeskyni Makpelu osobně vyvěsil improvizovaně vyrobenou izraelskou vlajku jako symbol podmanění města. V Hebronu po jeho „znovudobytí“ nechal Izrael zřídit „dočasné“ vojenské velitelství.

⁶³ Den předtím se totiž sešlo vedení města Hebronu, spolu se starostou Ali Ja'abarim, který zůstával ve funkci starosty Hebronu již od roku 1947, aby se poradili, zda město bránit, nebo ne. Zřejmě také v důsledku obav, že by se Izrael mohl pomstít za masakr roku 1929, se rozhodli izraelské armádě rovnou vzdát. Více v Auerbach, J. S. (2009), str. 82.

Rabbi Goren s izraelskou vlajkou u Jeskyně patriarchů po Šestidenní válce.⁶⁴

David Ben Gurion a symbolická cesta po nově nabytých místech

David Ben-Gurion, první ministerský předseda židovského státu, podnikl také triumfální symbolickou túru po nově dobytých posvátných místech pro Židy. Nejdříve se 12. června zastavil u Západní zdi v Jeruzalémě, poté pokračoval k Ráchelinu hrobu u Betléma a navštívil i jeskyni Patriarchů v Hebronu. Nedlouho poté se sešel s členy izraelské vlády a prohlásil: „Co se týče Jeruzaléma, nesmíme ustoupit. Musíme urychleně vytvořit velké židovské osídlení. To samé v Hebronu.“⁶⁵

Znovuobnovení židovského starého města v Jeruzalémě - předvoj znovuosídlení Hebronu?

Ve Starém městě Jeruzaléma, kde Židé nežili od roku 1948, se pak opravdu začala budovat židovská čtvrť, která za sebou nesla velké demolice předchozích staveb, ve snaze vystavět nové apartmány, synagogy, ješivy, kavárny. Pro radost mnoha židovských podporovatelů této výstavby, se odkrývaly mnohé archeologické památky starověkého židovského osídlení Jeruzaléma.

Ekonomická situace Hebronu po Šestidenní válce a arabští obyvatelé

Samotný Hebron, izolovaný téměř dvacet let na západním okraji Jordánského království, nebyl v nejlepší hospodářské situaci. Během první izraelsko-arabské války v roce 1948 až 1949 mnoho vzdělaných a bohatých hebronských Arabů uprchlo do Jeruzaléma, do jiných měst ležících na severu Západního břehu Jordánu nebo do samotného Jordánska. Hebron po vzniku státu Izrael v roce 1948 odřízly izraelské hranice od města Beerševa, se kterým

⁶⁴ Fotografie. Přístup z: <http://muqata.blogspot.cz/2012/05/historical-sampling.html> (08.07.2015).

⁶⁵ Auerbach, J. S. (2009). Str. 82-83.

tradičně obchodoval. Ti, kteří v Hebronu zůstali, spolu s nově příchozími palestinskými uprchlíky, tak ekonomicky velmi strádali.⁶⁶

Hebron po Šestidenní válce, první návštěvy Židů

Jakmile skončila Šestidenní válka, Izraelci začali Hebron navštěvovat ve velkém. Město se tak plnilo zvědavými Izraelci, kteří toužili vidět jak toto starověké město, tak i hroby patriarchů. Kdo se však zajímal o staré židovské město, byl zklamán, většina budov byla buď úplně zničena, nebo se setkali s troskami.

Do demolicí v Hebronu se vložila i izraelská armáda, ovšem z jiného důvodu. Krátce po dobytí města nechala zbořit jihovýchodní schodiště vedoucí do mešity jeskyně Patriarchů. V tomto schodišti spatřovali Židé symboliku po sedm staletí trvající uzurpaci a ponížení, protože, jak jsem se již letmo zmínila v historii Hebronu, Židé měli po tuto dobu povolen přístup jen na sedmý schod. Následně se po zboření tohoto schodiště otevřel nový vchod do budovy.

Vztah a nadšení ze „setkání se starověkým dědictvím židovského lidu“ však samozřejmě nesdíleli všichni Izraelci. Někteří v něm viděli základy budoucích problémů. Například Jigael Jadin⁶⁷, izraelský politik a archeolog, na tento účet prohlásil: „Tato generace si vytvořila nové náboženství, náboženství historie a náboženskou víru v dějiny svého lidu.“⁶⁸

Politický pohled Izraele na nově obsazená území

Oproti roku 1957, kdy bylo území dobyté Izraelem urychleně vráceno zpět Egyptu, tentokrát oblasti pásma Gazy, Západního břehu Jordánu, poloostrova Sinaj i oblasti Golanských výšin nadále zůstávaly pod okupační správou Izraele.⁶⁹ Konečné rozhodnutí, co podniknout s nově nabytým územím, komplikovalo více faktorů.

Jak již zmínil Amos Oz, izraelská vláda se po Šestidenní válce opravdu nedokázala domluvit, jestli nově získané území použít jako trumf v budoucích mírových jednáních.⁷⁰ Moše Dajan, tou dobou izraelský ministr obrany, obhajoval druhý názor stálé územní expanze Izraele a

⁶⁶ Mezi největšími městy Západního břehu byl Hebron nejvíce nábožensky tradiční, nejméně urbanizovaný a s nejpomalejším populačním růstem. Hebron se svými 38 000 arabskými obyvateli dostával jen malou podporu od jordánské vlády, mnoho jich trpělo chudobou a záviselo na místních a zahraničních charitativních organizacích. Více v Levy Economics Institute of Bard College: *West Bank, Volume 1 Table 4 - Population by religion, sex, age, and type of settlement*. Přístup z: http://www.levyinstitute.org/pubs/1967_census/vol_1_tab_4.pdf (07.07.2015).

⁶⁷ Zasloužil se například o objev pozůstatků židovských zélótů na Masadě.

⁶⁸ Auerbach, J. S. (2009). Str. 84.

⁶⁹ Čejka, M. (2010). Str. 122.

⁷⁰ S tím souvisela také potřeba domluvy na faktických hranicích, kam až by chtěl Izrael expandovat.

jeho hranic. Rozhodně prohlásil: „Navrátili jsme se na naše nejposvátnější místa, abychom je už nikdy neopustili.“⁷¹

3.2 Alonův plán na zakládání „bezpečnostních“ židovských osad

Měsíc po Šestidenní válce přišel Izrael s tzv. *Alonovým plánem*, pojmenovaným podle jeho tvůrce a tehdejšího izraelského ministra práce, Jigala Alona. Alon ve snaze dosáhnout se svými arabskými sousedy mírové dohody, navrhoval plán kompromisu: Izrael si ponechá 45 procent obsazené půdy Západního břehu a zbytek vrátí Jordánsku. Podle jeho návrhu by tak vznikl na zbytku území jordánsko-palestinský stát.⁷²

Alonův plán na rozdělení Západního břehu po Šestidenní válce. ⁷³

Na těchto ponechaných územích pak prosazoval zakládání izraelských osad, které měly sloužit jako nárazníkové, bezpečnostní zóny. Na Západním břehu Jordánu⁷⁴ měla proběhnout například výstavba v historické oblasti *Guš ecion* (která se nedlouho poté opravdu stala prvním místem vystavění židovské osady po Šestidenní válce, ke které se ještě vrátím) a oblast jižního Judska - Hebronské hory, což je pro nás klíčové místo.

⁷¹ Taub, G. (2011). Str. 47.

⁷² Trvalou anexi prosazoval také v Pásmu Gazy; Sinajský poloostrov pak měl být navrácen Egyptu.

⁷³ Chronicle. Přístup z: <http://chronicle.fanack.com/specials/arab-israeli-negotiations/the-allon-plan> (09.07.2015).

⁷⁴ Navrhoval také osídlení údolí řeky Jordán, Jeruzaléma a jižní části Pásma Gazy.

Podle Alonova plánu tak měl Hebron ležet již na jordánském území. K určení izraelských hranic navrhoval vybudovat židovské předměstí na strategickém místě sousedícím v přímé blízkosti, tou dobou především arabského města, Hebronu.⁷⁵

Zahraniční politika arabských států směrem k Izraeli, vydání Chartúmské rezoluce 1. září 1967, konec vyjednávání s Izraelem

Po vlně negativních emocí, po pro Araby prohrané Šestidenní válce, se v súdánském Chartúmu setkávají hlavy třinácti arabských států, aby zkoordinovali svou politiku. Po několika dnech jednání vydávají 1. září své prohlášení. Směrem k Izraeli vyhlásují tři hlavní principy:

1. NE míru s Izraelem
2. NE uznání Izraele
3. NE jednání s Izraelem⁷⁶

Konec mírovým jednáním, první zakládání osad

Chartúmská rezoluce znamenala pro Izrael jasnou zprávu, že v blízké době mírové dohody dosáhnout nelze. Nakonec tedy sice Alonův plán nebyl nikdy oficiálně izraelskou vládou přijat, avšak v následujících letech se stal faktickou strategií Izraele při zakládání prvních osad.⁷⁷ A co je pro nás důležité, Alonův plán s výstavbou židovského předměstí Hebronu se nakonec v budoucnu vyplnil...

Izrael tedy, do velké míry tlačěn těmito zahraničními vztahy se svými sousedy, ponechal nová území pod svou vojenskou kontrolou, ale dál zde podnikal své strategické kroky. Ze začátku byla tedy osidlovací politika nově nabitých území motivována především pragmatismem a bezpečností otázkou a ne tolik odkazy na biblické židovské osídlení těchto oblastí.⁷⁸

Některé izraelské kroky, co se týče mezinárodního práva, byly velmi kontroverzní. Kromě zakládání vojenských základů na okupovaném území, začal Izrael taktéž pomalu umožňovat izraelským civilistům, aby se na těchto okupovaných územích začali usazovat.⁷⁹

⁷⁵ Turner, E. (1991). Str. 15.

⁷⁶ Čejka, M. (2010). Str. 120.

⁷⁷ Oren, M. (2003). Str. 312-323.

⁷⁸ Také osadníci těchto oblastí byli převážně jiného charakteru, než v osadách ideologických. Pragmatické osady byly osidlovány především novými přistěhovalci do Izraele, kterým izraelská vláda nabízela v osadách výhodné podmínky pro život. Tito osadníci se tedy začali do osad stěhovat především z ekonomických důvodů. Více v Čejka, M. (2010). Str. 123-125.

⁷⁹ S touto politikou plánovaného osidlování okupovaných území započal Lévy Eškol a jeho labouristická vláda. Během funkčního období vlády Lévyho Eškola tak vznikly první židovské osady na těchto územích. Více v Čejka, M. (2010). Str. 122.

3.2.1 Židovské osady z pohledu mezinárodního práva: nelegální jednání

Na tomto místě se krátce zastavíme u objasnění problematiky výstavby izraelských osad. Izraelské osady vystavěné na teritoriích okupovaných Izraelem jsou podle mezinárodního práva považovány za nelegální. Mezinárodní společenství se domnívá, že výstavbou izraelských osad Izrael porušuje čtvrtou Ženevskou úmluvu z roku 1949.⁸⁰ Jedním z bodů Čtvrté ženevské úmluvy je zákaz přesunu civilního obyvatelstva okupační mocnosti na okupované území.⁸¹ Najdeme však i opačné názory...⁸² Avšak, protože je toto téma právně složité a právní problematika výstavby židovských osad není předmětem této práce, nebudeme se jí v tomto textu dále zabývat. Zůstaneme dále u způsobů postupného židovského „znovu“ osídlení Hebronu.

3.3 Náboženský sionismus, „ideologické“ osady a duchovní vůdci osadníků

Nás budou především zajímat osady „ideologické.“ Brzy totiž o osidlování na okupovaných územích začali projevovat velký zájem někteří náboženští sionisté. Jejich ideový základ osidlování pocházely z vykupitelského motivu. Velký vliv na tuto skupinu mělo mesianistické učení rabína Abrahama Izáka Kooka (1865-1935), na kterého posléze navázal a jehož učení dále přepracoval jeho syn, rabi Cvi Jehuda Kook (1891-1982). Toho především inspirovaly a přesvědčily o nadcházejícím mesianistickém čase „evidentní důkazy Božích izraelských zázraků“ úspěchu v Šestidenní válce roku 1967, kdy Izrael obsadil téměř celou *Erec Jisra'el*, neboli Zemi Izrael.⁸³

Mesianistické učení rabína Abrahama Izáka Kohena Kooka

Jedním z hlavních témat mesianistického učení rabína Abrahama Izáka Kohena Kooka je, že éra spasení židovského lidu nastala již v naší době. Rabi Kook se narodil roku 1865 v oblasti

⁸⁰ O první zásadě se vyslovuje článek 49 Čtvrté ženevské konvence týkající se civilistů v době války (1949), tak že: „Okupující mocnost nedeportuje či transferem nepřevéde části svého vlastního obyvatelstva na teritorium, jež okupuje.“

⁸¹ Izrael však polemizuje, že by se Čtvrtá Ženevská úmluva týkala palestinských území, jelikož nebyly legálně držené předchozí mocností. Více v *The settlers' struggle*. BBC News. December 19, 2003.

⁸² International Court of Justice (2004). Str. 14-15.

⁸³ Teologický pojem Erec Jisra'el – Země Izrael, je daleko širší a méně jednoznačný než oficiální název země Medinat Jisra'el-Stát Izrael. Některé náboženské interpretace do Země Izrael zahrnují nejen Západní břeh a pásmo Gazy, ale daleko větší území od řeky Nilu až po Eufrat. Kniha Genesis 15:18-21 uvádí: „V ten den uzavřel Hospodin s Abramem smlouvu: „Tvému potomstvu dávám tuto zemi od řeky Egyptské až k řece veliké, řece Eufratu...“ Více v Čejka, M. (2010). Str. 123-124.

Ruského impéria. Stal se prvním aškenázským vrchním rabínem v britské mandátní Palestině a také zakladatelem náboženské sionistické ješivy Merkaz ha-Rav v Jeruzalémě. Sám byl židovským myslitelem, vynikal jako proslulý znalec Tóry, halachista a kabalista.⁸⁴

Náboženský sionismus: politika vykoupení rabiho Kooka staršího

Vztah mezi židovskou ortodoxií a politickým sionismem byl komplikovaný od samého počátku. Prvotní politický sionismus Theodora Herzla byl výslovně sekulárním hnutím (ale ne ve významu proti náboženství).

V tomto novém, sekulárním hnutí se však objevilo něco nového, snaha realizovat staré náboženské touhy. Sionismus se tak pokoušel dosáhnout světskými prostředky toho, pro co se Židé dvě milénia modlili – vrátit se do své domoviny v Erec Jisra'el a vzkřísit židovskou politickou nezávislost na bázi judaismu. Toto je akt věřících, ne nevěřících. Proto je toto hnutí nazýváno náboženský sionismus.⁸⁵

Mnoho ortodoxních Židů lidské úsilí o vykoupení považovalo za hřích. Jestliže Bůh poslal Izrael do diasporu jako potrestání za jeho hříšné chování, byl to Boží záměr a jen On sám může opět rozhodnout o konci trestu. Lidské úsilí vrátit se na Sion (především na politické úrovni) tak bylo rovnocenné vzpouře proti Božímu rozhodnutí. Když lidé Izraele odešli do exilu, učinili tři sliby:

1. **NE urychlení konce časů** (to znamená nečinit nic, co by uspíšilo příchod Mesiáše);
2. **NE „stoupání na zed“** (ve významu obnovovat dům Davidův);
3. **NE vzpouře proti národům světa.**

Jak se zdá, sionismus porušoval během svých dějin všechny tyto sliby... Tato témata však nebudeme do detailu rozebírat. Pro naše téma osadnictví budou důležité dvě ideologie vyrůstající z těchto náboženských sporů, které otevírají cestu spolupráce mezi věřícími Židy a sekulárními sionisty. Z podhoubí těchto dvou pohledů na svět tedy vznikl náboženský sionismus, který bude klíčový pro pochopení zrodu skupiny osadníků Hebronu.

⁸⁴ Čejka, M. – Kořan, R. (2010). Str. 155–164.

⁸⁵ Náboženský sionismus je tedy ideologií, která spojuje sionismus a judaismus, neboli staví sionismus na principech Tóry. Již roku 1862 publikoval německý ortodoxní rabín Cvi Hirsch Kalischer knihu *Drišat Cijon* (Hledání Sionu), v níž tvrdí, že vykoupení Židů slíbené proroky může přijít jenom díky lidské iniciativě. Více v Kalischer, Z. V.: *Jewish Encyclopedia* a Taub, G. (2011). Str. 38.

3.3.1 Rabi Abraham Izák Kook a sionismus jako náboženské probuzení

Idea, která byla na počátku jen okrajová, ale která později zplodí ideologický základ pro osadnické hnutí, bylo duchovní učení rabiho Abrahama Izáka Kooka.⁸⁶

Rabi Kook viděl na první pohled nesmiřitelné protivníky - sekulární sionisty a na druhé straně ortodoxní Židy, jako dvě doplňující se části vyššího Božího záměru, kterého si zatím nejsou vědomi. Podle duchovního učení rabiho Kooka tak směřování k vyšší božské *Pravdě* vede skrze sloučení těchto dvou, do té doby do sebe zahleděných, sekulárních a náboženských cest.

Problém tří slibů negace se tedy v učení rabiho Kooka ztrácí – nepohlíží totiž na sekulární sionismus jen jako na ryze lidskou snahu. Rabbi Kook vidí sekulárního sionistu jako odpovídajícího na Boží volání, přestože si není zatím plně vědom, odkud toto volání přichází. Náboženský sionismus se tak jevil jako hluboké náboženské probuzení, zapadající do božího *Velkého plánu*, který se ozřejmí ve vhodnou chvíli. Rabín Kook byl navíc přesvědčen, že Boží vykoupení je trvajícím procesem, ne jednorázovou událostí.⁸⁷

Potřeba aktivní role člověka na cestě k vykoupení

V učení rabiho Kooka je ponechán prostor pro lidskou iniciativu a člověk tak nemusí pouze „pasivně“ čekat na Boží jednání. Přestože lidé neurčují cestu vykoupení ani příchod Mesiáše, mohou nicméně v událostech hrát aktivní roli. Stav, do kterého sionismus směřoval, tak nebyl konečným bodem božího procesu.

Politický sionismus hrál svou roli jako pozemský nástroj lidí, který je začátkem procesu a vede k vykoupení. Jednodušeji řečeno to znamená, že založení židovského státu je jakýmsi odrazovým můstkem a cestou k budoucímu ideálnímu státu, kterým bude „založení Božího trůnu ve světě.“ Rabi Kook tak podporoval pozemský stát založený lidským úsilím, který však vzniknul skrze božské „neviditelné“ vedení. Stát podporoval také proto, že znamená zprostředkovací etapu na cestě k opravdovému Božímu státu.

Kookovo učení čerpalo i z mystiky a dalších učení a mělo být součástí širší koncepce lidské historie a zároveň odpovídat na otázky jeho věku. Jeho vize měla univerzální dimenze, ve které hraje roli vzrůstající demokracie, probuzení dalších národů a události jeho doby, které

⁸⁶ Rabi Abraham Izák ha-Kohen Kook (nar. 1865 v dnešní Litvě – 1936 v Britském mandátu Palestina) byl prvním aškenázským vrchním rabínem v britské mandátní Palestině. Založil náboženskou sionistickou ješivu Merkaz ha-Rav v Jeruzalémě. Byl židovským myslitelem, halachistou, kabalistou a proslulým znalcem Tóry. Byl jedním z nejvíce oslavovaných a nejvlivnějších rabínů 20. století.

⁸⁷ Taub, G. (2011). Str. 38-39.

měly roli ve vykoupení celého světa.⁸⁸ Rabi Kook počítá s vykoupením, příchod Mesiáše je však stále neznámý a v budoucnu. Vykoupení je o krok blíže, ale stále v Božích, ne lidských rukách.

Následovníci rabiho Kooka se však v jeho době nepokoušeli odvozovat z jeho učení politické aktivity, a tak byli schopni se smířit se sionismem jako celkem. Politické a náboženské oblasti byly dostatečně oddělené a na stát byly kladeny jen skromné náboženské požadavky. Hlavní proud politického sionismu byl také s tímto uspořádáním spokojený. Od dob Theodora Herzla bylo nezbytné, aby v sionistickém hnutí zůstalo také místo pro věřící. První izraelský ministr David Ben Gurion byl nejspíš sekulárnější než Herzl, přesto nikdy neusiloval o vyčlenění skupiny věřících z tohoto hnutí.

3.3.2 Revoluce Merkaz ha-Rav a rabi Cvi Jehuda Kook

Změna nastala se synem rabiho Abrahama Izáka Kooka, rabínem Cvi Jehudou Kookem⁸⁹, který zásadně změnil vztah mezi sekulárním sionismem a náboženstvím. Rabi Kook starší zemřel v britské mandátní Palestině v roce 1935. Během třiceti dvou let, které uběhly od jeho smrti a Šestidenní válkou, jeho syn pracoval na nové interpretaci původního učení svého otce.

Rabi Cvi Jehuda Kook přiblížil vykoupení a politiku mnohem blíže, kdy z teologie odvodil mnohem podrobnější politický plán. Toto upravené učení se stalo zásadním, zejména po roce 1967. Víra v očekávání vykoupení byla nahrazena sebedůvěrou v mesiášskou bezprostřední budoucnost.⁹⁰ Vykoupení sestoupilo z oblasti státu na praktickou úroveň politické strany. Takto se učení zbavilo teologické nejednoznačnosti a v důsledku historických událostí se proměnilo v konkrétní politický program.

Žáci rabiho Cvi Jehudy Kooka a ješiva Kfar ha-Ro'e kombinující ortodoxní vzdělání a sekulární sionismus

Většina budoucích lídrů osadnického hnutí ovlivněného učením rabiho Kooka mladšího, chodila na ješivu ve vesnici *Kfar ha-Ro'e* na severu Izraele.⁹¹ Tuto ješivu založil rabín Moše Cvi

⁸⁸ Taub, G. (2011). Str. 39.

⁸⁹ Rabi Cvi Jehuda Kook (nar. 1891 v dnešní Litvě – 1982 v Izraeli) byl rabín, vedoucí osobnost náboženského sionismu a roš ješiva jeruzalémské ješivy Merkaz ha-rav. Byl synem rabiho Abrahama Kooka. Roku 1904 se rodina přestěhovala do Jaffy a od roku 1906 studoval na prestižních jeruzalémských ješivách. Studoval také v německém Halberstadtu, na ješivě i na univerzitě (filozofii).

⁹⁰ Ravitzky, A. (1996). Str. 124.

⁹¹ Kfar ha-Ro'e je jméno vesnice na severu Izraele, pojmenované podle rabiho Abrahama Izáka Kooka. Název je akronymem jeho celého jména **ha-Rav Avraham ha-Cohen Kook**.

Nerija⁹² v roce 1940, kterému kdysi sám Abraham Izák Kook dělal mentora. Tato střední škola se snažila náboženské sionistické mládeži poskytnout vzdělání, které mělo překlenout rozpor mezi sionismem a náboženstvím.

Až do založení této ješivy byla totiž veškerá seriózní výuka Tóry poskytována výhradně ultraortodoxními ješivami. Rozhodnutí studovat na ultraortodoxních ješivách tedy do budoucna znamenalo distancovat se od života sekulárního sionismu. Na druhou stranu zase ti, kteří se rozhodli účastnit se sionistického úsilí, se vzdalovali od světa vyššího náboženského vzdělávání.

Ješiva Kfar ha-Ro'e vychovala nový druh náboženské sionistické mládeže, hrdé na svou zbožnost a zároveň dbající na silné vlastenectví. Tímto spojením se osvobodili od pocitu „méněcennosti“ ze svého vzdělávání v ultraortodoxii, protože zároveň se vzděláním v náboženství se hlásili i k sekulárním sionistům a jejich pionýrské práci budování židovské domoviny. Toto spojení vzniklo jako doplnění teologické vize rabiho Kooka staršího, rabínem Nerijou.

Proto se jeví jako logické navázání, že studenti z ješivy rabiho Neriji později začali chodit k synovi rabiho Kooka staršího, který se stal vedoucím představeným jeruzalémské ješivy Merkaz ha-Rav a vybrali si ho jako svou autoritu.⁹³

Výsledek Šestidenní války jako důkaz příchodu mesiášské doby

Velkým zlomem ve směřování náboženského sionistického hnutí se stalo mimořádné izraelské vítězství v Šestidenní válce. Válka trvala šest dnů, což nahrávalo asociaci s biblickým stvořením světa. Izraelské vítězství tak jako jiskra vznítlo mesiášský oheň a posloužilo rabimu Kookovi mladšímu jako přesvědčivý důkaz, že mesiášská doba je v plném proudu.

Cestu směřující přímo k Božímu vykoupení, se stanou osadnické aktivity. V tuto chvíli dostal politický směr hnutí ostřejších rysů a získal velkou sílu. Zázrak bleskového vítězství vytvořil pocit, že nejen sionisté jsou těmi, kteří urychlují Konec dní, ale jak rabi Cvi Jehuda Kook proklamoval, je to Konec dní, který spěchá a nutí nás jednat.

⁹² Moše Cvi Nerija (narozen 1913 v Lodži -1995) byl sionistickým náboženským duchovním lídrem, izraelským politikem a později poslancem Knesetu za Národní náboženskou stranu (Mafdal). Studoval na ješivách ve východní Evropě, v roce 1930 přesídlil do dnešního Izraele, kde studoval společně s rabínem Abrahamem Izákem Kookem. Získal osvědčení pro výkon profese rabína. Patřil mezi zakladatele sionistického náboženského mládežnického hnutí *Bnej Akiva*, kde působil jako jeho duchovní vůdce. V roce 1940 založil první ješivu napojenou na hnutí Bnej Akiva, umístěnou v *Kfar ha-Ro'e*. Působil jako její ředitel a vyučoval zde Talmud a židovskou filozofii. V izraelském parlamentu zasedl po volbách v roce 1969, do nichž šel za stranu Mafdal. Více na internetových stránkách Knesetu. Přístup z http://www.knesset.gov.il/mk/eng/mk_eng.asp?mk_individual_id_t=531 (23.07.2011).

⁹³ Taub, G. (2011). Str. 41-42.

Přibližně měsíc před Šestidenní válkou, o večeru svátku izraelského Dne nezávislosti, dal rabi Cvi Jehuda Kook svým studentům kázání. Sám se odmítal připojovat k radostným oslavám tohoto svátku. Svých studentů se v emotivním kázání zeptal: „Kde je náš Šechem (Nábulus)? Kde je náš Hebron?“⁹⁴

Později, po zázračném vítězství Izraele v Šestidenní válce, se tento projev zjevil jeho studentům jako naplnění proroctví a rabi Cvi Jehuda Kook byl viděn téměř jako prorok. Kázání se po válce začalo šířit mezi jeho studenty a dostalo název „Devatenáctý žalm“ (ten tok Izrael slavil devatenácté výročí založení státu).

Cesta k výstavbám osad – lídři osad Hebronu

Plán k cestě vykoupení se tak podle rabiho Kooka mladšího ocitl v rukách lidí. Tou svatou cestou k vykoupení se stalo osadnictví zaslíbené Zemi izraelské, na jehož procesu musí spolupracovat i stát. Pozemské řízení se stalo podřízené vyššímu politicko-teologickému plánu, pro který není nic víc než prostředek. Jak řekl rabi Kook mladší: „Všemocný Bůh má svůj vlastní politický program, podle kterého je politika zde na zemi prováděna.“⁹⁵

Osadnictví se tak stává přímým příkázáním „božské politiky“ a stojí nejen nad a mimo pozemskou politiku, ale také nad morálním a lidským uvažováním. Jak vysvětluje student rabiho Cvi Jehudy Kooka, Chanan Porat (který se stane jedním z předních lídrů počínajícího rozpuku osadnictví po Šestidenní válce), příkázání osídlit zemi má dokonce „přednost nad hodnotou individuálního života...“⁹⁶ Zde vysvětlíme, jakým způsobem k tomuto přesvědčení došel.

3.4 Je osadnictví Země izraelské opravdovou micvou? Náboženské argumenty pro osadnictví

Rabi Cvi Jehuda Kook mluví o tom, že rozšíření izraelské kontroly na území Země izraelské stojí dokonce „nad hodnotou individuálního života.“⁹⁷ Podle židovské tradice existují pouze tři hříchy, které jsou důležitější než život, což znamená, že člověk než aby je spáchal, měl by raději přijít o vlastní život:

⁹⁴ Taub, G. (2011). Str. 41-43.

⁹⁵ Ravitzky, A. (1996). Str. 131.

⁹⁶ Taub, G. (2011). Str. 43.

⁹⁷ Ra'anan, Z. (1980). Str. 130-131.

1. Uctívání idolů
2. Incest
3. Vražda

Jakákoli jiná *micva* (náboženské přikázání) může být odložena, je-li v sázce život člověka. Prohlášení, že by osídlení Země izraelské mělo být příkazem (*micvou*) tak vysoko postaveným, není triviální. Ve skutečnosti je již samotná myšlenka, že by osídlování mělo být *micvou*, problematickou záležitostí.

Maimonides⁹⁸, který uspořádal kanonický seznam 613 *micvot* (množné číslo od slova „*micva*“), tuto jednu *micvu* do svého seznamu nezapočítal. Oproti němu, Nachmanides⁹⁹ doplnil Maimonidův seznam o dalších sedmnáct „pozitivních přikázání, na které rabi zapomněl“.¹⁰⁰

Z těchto přidanych přikázání, čtvrtá *micva*, známá jako „*micva Dalet*“¹⁰¹, říká:

„Bylo nám přikázáno, abychom pojali ve vlastnictví zemi, kterou dal Bůh našim praotcům Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi a nesmíme ji opustit ve prospěch jakéhokoli jiného národa nebo ji ponechat opuštěnou.“¹⁰² Zde tedy nacházíme původ představy, že osadnictví Země izraelské je náboženskou povinností. Nachmanides tak přidal přikázání osidlování Země izraelské k obecně přijímanému seznam 613 *micvot* židovského filosofa Maimonida.

Co je pro nás a ideologii výstavby židovských osad důležité, je, že se tento pohled Nachmanida stal stěžejním pro učení rabiho Cvi Jehudy Kooka a jeho následovníků. *Micva dalet* se stala teologickým základním stavebním kamenem pro celé jejich osadnické aktivity. Můžeme říci, že skrze tuto *micvu* formují svůj pohled na biblickou Zemi izraelskou.

Přijetím Nachmanidovy *micvy dalet* bez disputací tak rabi Cvi Jehuda Kook jaksi revolučně přepracoval učení svého otce. Rabi Kook starší nikdy ve svém rozsáhlém díle neposvětil osidlování samotné jako specifickou *micvu*. Přestože se ve svých spisech mnohokrát zmiňuje o Zemi izraelské, o *micvě dalet* se nezmiňuje.

⁹⁸ Moše ben Majmon (nar. 1135 ve Španělsku – 1204 Egypt), zkráceně Rambam, v Evropě známý jako Maimonides. Byl rabínem, významným židovským filosofem, který rozpracoval myšlenky Aristotela, významným komentátorem Mišny a lékařem. Mezi jeho zásluhy patří, že podal nové dělení 613 *micvot*. Ve své knize *Sefer ha-Micvot* je rozdělil na výčet 248 příkazů a 365 zákazů. Více v Kolektiv: *Encyklopedie osobností Evropy od starověku do současnosti* (1993). Str. 416.

⁹⁹ Nachmanides (nar. 1194 ve Španělsku - 1270 Země izraelská), známý pod akronymem Ramban. Byl středověký rabín, filosof, lékař, kabalista a komentátor Tanachu.

¹⁰⁰ Lederman, P.: „*Eretz yisrael ve medinat yisrael be machshavat tnuot datiyot-avar vehove*“ („*The Land of Israel and the State of Israel in the Thought of Religious Movements-Past and Present*“) in *medinat yisrael ve'eret z yisrael (The State of Israel and the Land of Israel)*, ed. Adam Doron. Beit Berl Press, 1988. Str. 267-293.

¹⁰¹ Hebrejské písmeno *dalet* má také význam čísla čtyři.

¹⁰² Nachmanides, quoted *ibid*.

Osídlování Zaslíbené země podle rabiho Kooka staršího mělo být součástí širokého procesu, ve kterém duchovní probuzení židovského lidu nesmí být omezeno na samostatný příkaz. Povýšení příkázání osídlit Zemi izraelskou na nejvyšší micvu a jako základ celého způsobu života, se tak stalo novým teologickým výkladem. Stala se tak součástí revoluční teologie vykoupení koncipovanou rabim Kookem mladším a základem pro další praktickou aktivitu. Micva o osadnictví Země izraelské po vzoru Nachmanida se tak stala centrální rolí v procesu vykoupení v učení rabiho Kooka mladšího.¹⁰³

Následně po „zázraku“ Šestidenní války tak víra v blížící se příchod vykoupení vytvořila z aktivity osídlování země naléhavý úkol. Zintenzivnění mesiášského napětí tak vyvýšilo důležitost vytváření osad ve znovudobyté Zemi izraelské na nejvyšší příčku.¹⁰⁴

Pohled na stát v koncepci rabi Cvi Jehudy Kooka

Teologická revoluce rabína Kooka mladšího měla dalekosáhlé důsledky. Nešlo jen o to, že přidal k učení svého otce nový výklad, ale o očekávání blížícího se vykoupení, momentální stav Izraele byl nyní o krok blíže ideálu, očekávání vykoupení se náhle stalo realitou současnosti. Na rozdíl od rabiho Kooka staršího, který považoval státní svrchovanost za „posvátnou“, prostřednictvím které koná Hospodin své plány, jeho syn posvětil cestu osadnictví a svatou důležitost tomu, kdo ji vykonává.

Státní suverenita tímto způsobem ztratila do velké míry svou vysokou autoritu. Zkráceně řečeno, dokud stát podporoval příkázání osídlit Zemi izraelskou, vláda Izraele byla svatá. V opačném případě se stát obracel na rouhavou cestu, pokud se odchyloval od Božího záměru osídlování Země izraelské. Jakmile Cvi Jehuda Kook začal vidět přímou cestu k tomuto ideálnímu státu, stojícím na pomyslném žebříčku na vyšším místě, než „současný Izrael“, začal tak vládě Izraele odebírat z rukou pravomoc. Pokud tedy jednala v rozporu s cestou k tomuto ideálnímu Božímu státu.¹⁰⁵

Rozdíl v učení rabiho Kooka staršího a jeho syna: možnost kolize s vládou

Rozdíl mezi učením rabiho Kooka staršího a rabiho Kooka mladšího byl významný. Rabi Kook starší vytvořil možnost spolupráce mezi náboženstvím a sekulárními sionismem, založený na ústřední roli suverenity státu. Jeho syn však posunul ústřední těžiště rozhodně k aktivitě osadnictví a vytvořil tak prostor pro možnou kolizi mezi oběma těmito cestami. Jakýkoliv

¹⁰³ Zvi Yehuda Hacohen Kook, sikhov harav zvi yehuda: erezt yisrael (Conversations of Rabbi Zvi Yehuda Hacohen Kook), ed. Shlomo Haim Ha-Cohen Aviner. Beit El, Hava 2005. Str. 18.

¹⁰⁴ Povinnost osídlování Země izraelské dokonce stojí výše nad „morálně-lidskými úvahami“. Nařízení obyčejného morálního chování může být tak odloženo v porovnání s osadnictvím, které vede přímo k vyšší, celistvé Boží spravedlnosti v podobě vykoupení. Více v Taub, G. (2011). Str. 44-45.

¹⁰⁵ Ravitzky, A. (1996). Str. 82.

odklon od „božské politiky“ tak delegitimizoval stát a potenciálně tak uvolnil věřící z jakéhokoli závazku k němu.“ Jak prohlásil rabi Cvi Jehuda Kook: „Jsme podřízeni Tóře, nikoliv vládě“.¹⁰⁶

3.5 Znovuosídlení oblasti Guš Ecion jako vzor pro osídlení Hebronu

Jak uvedeno výše, Šestidenní válka se stala fenoménem, který zasáhl různým způsobem většinu Izraele. Tento euforický mrak doplněný vojenskou sebedůvěrou a nostalgií, však kromě náboženských sionistů pohltil i sféru politiky a přisoudil jí až mytologický význam. Od prvních dnů okupace nově nabytých území se našlo mnoho podporovatelů ideologie Velkého Izraele.¹⁰⁷ Mezi nimi se objevovalo široké spektrum lidí od izraelské politické elity a vědce až po básníky a spisovatele. Toto nadšení také značně stíralo rozdíly mezi židovským nacionalismem a náboženskými očekáváními. Mezi nimi by se tak oddaní následovníci jeruzalémské ješivy Mercaz ha-Rav dali snadno ztratit mezi dalšími skupinkami propadlými všeobecné vlně nadšení. V izraelské vládě koncepci Velkého Izraele podporovala například Golda Meirová, Moše Dajan a již zmíněný Jigal Alon. Hranice mezi územním mesianismem rabína Kooka mladšího a mezi sekulárním sionismem se začaly stírat.

Rok 1967: první osídlení Guš Ecion jako příklad k osidlování Hebronu

Jedním z prvních příkladů osidlování Západního břehu po roce 1967, který byl předznamenáním i k osídlení Hebronu, se stal návrat do oblasti Guš Ecion¹⁰⁸ (na dnešním Západním břehu), kde od 20. let 20. století stávaly židovské osady, zničené během První izraelsko-arabské války.

Jedním z lídrů, který operaci návratu do Guš Ecion inicioval, byl následovník učení rabiho Cvi Jehudy Kooka a bývalý student jeruzalémské ješivy Mercaz ha-Rav, Chanan Porat¹⁰⁹. K tomuto

¹⁰⁶ Rabbi Zvi Yehuda Hachohen Kook, Lhilkhot Tzibur: *Public Religious Law*. Jerusalem 1987. Str. 52.

¹⁰⁷ Hnutí za Velký Izrael bylo izraelské politické hnutí, existující v 60. a 70. letech 20. století, jehož ideologií byl Velký Izrael. Vzniklo v červenci 1967 měsíc po Šestidenní válce. Vyzývalo izraelskou vládu, aby si dobytá území ponechala a osídlila je židovským obyvatelstvem. Zakladateli hnutí byli labourističtí a revizionističtí sionisté, spisovatelé a básníci, včetně například Moše Šamira a Šmu'ela Kace.

¹⁰⁸ Guš Ecion, doslova „blok Ecion“, bylo označení pro skupinu židovských osad založených ve 20. letech 20. století. Nacházelo se jižně od Jeruzaléma, při severní části hory Hebron v Judeji, které byly zničeny během izraelské války za nezávislost v roce 1948-1949. Historie původního Guš Ecion je symbolem spojení sekulárního a náboženského sionismu. Guš Ecion byl během války za nezávislost v roce 1948 zabrán Jordánci a téměř celá populace těchto osad byla zdecimována. V Guš Ecion tou dobou žila většina ortodoxních Židů, kteří se pod tlakem okolností začali arabským nepřítelům bránit. Guš Ecion se začalo znovuoobnovovat židovskými osadníky po šestidenní válce v roce 1967 ve stejné oblasti, nyní na Západním břehu Jordánu.

¹⁰⁹ Chanan Porat (nar. 1943 ve Kfar Ecion, v tehdejší mandátní Palestině – 2011). Byl izraelský politik a poslanec Knesetu za strany Techija, Národní náboženská strana, Tkuma a ha-Ichud ha-Le'umi. Během Šestidenní války

místu měl více než osobní vztah, protože býval jeho domovem. Znovuosídlení oblasti Guš Ecion měla pro Porata tedy hned dvojí význam „návratu domů“:

1. Návrat domů v doslovném smyslu: Chanan Porat žil v Guš Ecion jako malé dítě.

Z místa byl evakuován během roku 1948, spolu se zbytkem přeživších žen a dětí po porážce Araby.

2. Návrat domů ve svém biblickém, mesiášském smyslu: Jako návrat židovského národa do Země izraelské, země zaslíbené Hospodinem.¹¹⁰

Petice ministerskému předsedovi, stěhování do Guš Ecion a založení vesnice Kfar Ecion

Okamžitě po vítězství Izraele v Šestidenní válce začal Chanan Porat, společně s dalšími přeživšími původního Guš Ecion s lobby u politiků. Ministerskému předsedovi Levimu Eškolovi¹¹¹ poslali společnou petici, aby umožnil obnovení tohoto místa. Ten již 24. září 1967 oznámil, pouhé tři měsíce od konce války, že židovské osady v bloku Guš Ecion budou znovu vystavěny. Tak se také stalo, kdy se po několika dnech, 27. září, sešla skupinka osadníků na vojenském hřbitově v Jeruzalémě a pak po ceremoniálu vyrazili v konvoji aut na místo. Postupně vznikla vesnice Kfar Ecion.

Osadníci se zpočátku nastěhovali do opuštěné základny, kde dříve sídlila jordánská armáda. Teprve postupem času došlo k výstavbě obytných domů. Pro Porata, který se takto navrátil na místo svého rodinného domu, znamenalo znovuosídlení Guš Ecion symbolický začátek ještě mnohem větších aktivit: „Toto je špička ledovce boje o Velký Izrael.“¹¹²

Reakce na první osazování

Zdaleka ne všichni Izraelci však byli z osidlování Západního břehu nadšení. Například, jakmile skončila válka, skupina intelektuálů a akademiků v čele s učitelem Hebrejské univerzity Gadim Jacivem, který v roce 1967 v reakci na válku založil hnutí Mír a bezpečnost. Společně vydali prohlášení nazvané: „Bezpečí a mír, ano; anexe ne!“¹¹³

se podílel na dobývání Jeruzaléma a jako voják se zúčastnil Jomkipurské války. Absolvoval náboženská studia v ješivě napojené na hnutí Bnej Akiva v obci Kfar ha-Ro'e, dále institut v Kerem be-Javne a ješivu Merkaz ha-Rav. Získal osvědčení pro výkon funkce rabína. Po roce 1967 patřil mezi zakladatele izraelských osad v regionu Guš Ecion. Je jedním ze zakladatelů hnutí Guš Emunim. Vyučoval na mnoha ješivách. Angažoval se i jako politik v izraelském parlamentu.

¹¹⁰ Taub, G. (2011). Str. 47-50.

¹¹¹ Levi Eškol (nar. 1895 na dnešní Ukrajině – 1969 Izrael) byl v pořadí třetím izraelským premiérem. Tuto funkci zastával od roku 1963 až do své smrti v roce 1969.

¹¹² Auerbach, J. S. (2009). Str. 89.

¹¹³ Bar-On, M. (1996). Str. 51.

Jak již bylo naznačeno v předešlém textu, osazováním okupovaných teritorií byly porušovány mezinárodní dohody. Výjimkou však bylo zřizování armádních stanovišť na anektovaných územích. Vláda se tak bránila mezinárodnímu tlaku na Izrael tím, že v kontroverzních případech začala prohlašovat, že zakládané osady jsou armádními stanovišti. Touto „legální oklikou“ se tedy otevírala cesta k výstavbě dalších židovských osad.

3.6 Plány na znovuosídlení Hebronu a rabi Moše Levinger

Mezitím arabský starosta Habronu Ja'abari napsal dopis ministerskému předsedovi Levimu Eškolovi, kde se vyjádřil jaksi politicky k zájmu o bezpečnost židovských osadníků. Popsal svou víru v to, že se jednoho dne Židé budou moci vrátit do svých domovů v Hebronu, stejně jako palestínští Arabové se budou moci vrátit do svých domů v Izraeli, které opustili v roce 1948. Narážel tak na téma palestinských uprchlíků, které je nevyřešeným tématem v izraelsko-palestinských vztazích dodnes.

3.6.1 Pesach v hebronském Park Hotelu: 4. dubna 1968

Model osídlení oblasti Guš Ecion se stal vzorem pro osazování Hebronu a dalších míst na území biblické Judeje a Samaří.¹¹⁴

Zprávy o Guš Ecion zasáhly také dalšího z budoucích důležitých lídrů osadníků, Mošeho Levingera. Tou dobou působil jako rabín v Nechalim, ortodoxní vesnici typu mošavu východně od Tel Avivu. Z tohoto mošavu a také z dřívější z ješivy Mercas ha-Rav, se Moše Levinger znali spolu s Chananem Poratem.

Rabi Moše Levinger se narodil v Jeruzalémě roku 1935 dva roky poté, co se jeho rodiče přestěhovali z Německa do Palestiny. Levinger se od mládí angažoval v nábožensko-sionistické organizaci židovské mládeže *Bnej Akiva*, která historicky iniciovala zakládání osad v tehdejší mandátní Palestině.¹¹⁵ Levinger poté sloužil v armádě a studoval u rabiho Cvi

¹¹⁴ Bovard, J. (2004). Str. 265.

¹¹⁵ Bnej Akiva (překlad doslova "Synové Akivy") je mezinárodní sionistická, nábožensky orientovaná organizace židovské mládeže. Pojmenovaná je podle starověkého židovského učence Akivy ben Josefa. Organizace byla založena v Jeruzalému roku 1929 část organizace náboženského hnutí ha-Po'el ha-Mizrachi. Už během 30. let 20. století se členové organizace zapojili do osidlovací politiky v tehdejší mandátní Palestině. Roku 1931 byla založena skupina v Kfar Avraham poblíž Petach Tikva, která měla připravovat mladé Židy na zakládání vlastních komunit. Bnej Akiva je tímto historicky napojená na organizaci náboženských kibuců. Kromě osidlovací politiky se Bnej Akiva zaměřovala i na náboženskou výuku. V roce 1940 vznikla ve vesnici Kfar ha-Ro'e ješiva, která se pak stala vzorem pro podobně zakládané ješivy a ulpanot (dívčí ješivy). V těchto institucích se kombinovala náboženská výuka s instruktáží o ideálech sionismu a také s vojenskou přípravou (speciální hesder ješivy).

Jehudy Kooka v jeruzalémské ješivě Mercaz ha-Rav. Podle svých slov mu jeho učitel vštípl důležitou myšlenku: „Země izraelská musí být v rukou židovského lidu, nejen skrze osady, ale pod židovskou suverenitou.“¹¹⁶

Tarpat: hledání možností, jak osídlit Hebron

Moše Levinger a další sympatizanti osidlování biblické Země izraelské, byli skálopevně přesvědčeni o svém právu osídlit Hebron. S Hebronem je, podle svých slov, pojí hluboká historická nit praotců Abrahama, Izáka a Jákoba. Kromě toho, dalším z jejich argumentů židovského práva návratu do Hebronu, byly i události po masakru roku 1929 (Tarpat), kdy byli Židé z města britskou správou evakuováni. Židovská komunita od té doby nebyla v plné míře obnovena a židovský majetek zdemolován nebo obsazen místním obyvatelstvem.¹¹⁷

Návštěva Hebronu rabim Levingerem

Rabi Levinger, v inspiraci úspěchu znovuosídlení Guš Ecion, se rozhodl navštívit v doprovodu Avrahama Franca (jeden ze zachráněných Židů z masakru roku 1929) Hebron. Touto cestou se snažil zjistit, jestli existuje nějaká možnost, že by koupil nebo pronajmul majetek, který stále vlastní Židé. Navštívili spolu také zpustošený starobylý židovský hřbitov, kde našli hrob otce Avrahama Franca. Po této emocionální zkušenosti se Levinger, podle svých slov, nadobro rozhodl obnovit židovskou komunitu Hebronu. Posílen touto vírou, hledal jakoukoli možnost, jak by se do tohoto města mohla židovská komunita navrátit. Aktivita lídrů osadnického hnutí budou tak v budoucnu zahrnovat i kontakty na různé význačné lidi ve sféře politiky.

Připojení právníka Eljakima Ha'ecniho a hledání nových osadníků pomocí inzerce

Kromě Chanana Porata do svého plánu rabín Levinger připojil i právníka Eljakima Ha'ecniho¹¹⁸ a začali se společně scházet v Ha'ecniho právnícké kanceláři nebo v kavárně na severu Tel Avivu a plánovali strategii, jak znovu osídlit Hebron. Jejich snahy zasahovaly do politiky, kde sháněli podporu svého záměru, byli však odmítáni.¹¹⁹ Jeden z lidí, který Mošemu Levingerovi radil, aby se na místě usadili i bez povolení, byla jeho žena Miriam.¹²⁰ I bez souhlasu vlády tak neztratili své odhodlání a do novin umístil inzerát ve snaze najít lidi,

¹¹⁶ Gorenberg, Gershom: *Accidental Empire*. Times Books, 2006. Str. 106-107.

¹¹⁷ Bouckaert, P. (2001). Str. 14.

¹¹⁸ Elakim Ha'ecni přijel do Palestiny z Německa v roce 1938, ve svých dvanácti letech. Po izraelské Válce za nezávislost v roce 1948, které se sám zúčastnil jako voják, se začal věnovat advokacii v oblastech asistence nově příchozím imigrantům a boji proti vládní korupci.

¹¹⁹ Ministerský předseda Eškol i ministr obrany Moše Dajan se s nimi odmítli setkat.

¹²⁰ Miriam Levingerová se narodila chasidským imigrantům z Maďarska a vyrůstala ve Spojených státech ve východním Bronxu. Do Jeruzaléma, kde se také seznámila se svým budoucím manželem, přišla na stáž jako zdravotní sestra.

ochotné znovu vytvořit židovskou komunitu v Hebronu. V inzerátu stálo psáno: „Hledají se: rodiny nebo jednotlivci k znovuosídlení starověkého města Hebron.“¹²¹

Na inzerát reagovalo asi třicet izraelských Židů a Levinger tak získal další potřebné dobrovolníky.¹²² Plán „navrácení do Hebronu“ rozhodl jaksi symbolicky na dobu oslav židovského svátku pesach (pesach je mimo jiné svátkem „osvobození židovského lidu z otroctví“).¹²³ Rabi Levinger se začal poohlížet po vhodném místě, kde by mohli tento svátek oslavit a začít tak svou misi.

Ke svému záměru si zvolili Park Hotel na hlavní ulici (Ein-Sarah) v centru Hebronu a začali vyřizovat pronájem s jeho vlastníkem (hotel patřil rodině bývalého starosty Hebronu) na pesachový týden v dubnu roku 1968. Do tohoto hotelu kdysi jezdila bohatá jordánská klientela.

Několik týdnů před pesachem se tak skupina rozhodla vydat do Hebronu i bez oficiálního povolení vlády. Jejich záměr byl takový, že se usadí v Hebronu, postaví tím vládu před hotovou věc a donutí ji učinit rozhodnutí. Tímto krokem odstartovali osadníci svou taktiku nátlaků a vzdorů, které však přinášely své plody.

Rabín Levinger si předtím zajistil od izraelského vojenského guvernéra povolení, že se skupinou mohou v Hebronu zůstat a společně zde oslavit pesachový seder. Zaregistrovali se pod jinou identitou, jako švýcarští turisté a majitelem hotelu byli ujištěni, že budou-li si přát, mohou si svůj pobyt v hotelu prodloužit. Levinger, který od samého počátku měl v úmyslu Hebron znovuosídlit, ne se po oslavách vrátit domů, tak zaplatil částku pro „neomezené množství lidí a na nespecifikovanou dobu.“¹²⁴

Jak se tedy vše přihodilo, že nakonec dosáhli i na dlouhodobé povolení k pobytu?

Příjezd osadníků do hebronského Park Hotelu

Podle plánů Mošeho Levingera, opravdu dne 4. dubna 1968¹²⁵ dorazil do centra Hebronu se svou rodinou, patnácti studenty ješiv a dalšími šesti rodinami. Podle odhadů šedesát až osmdesát lidí. S rodinou Levingerů, přijely i jejich čtyři děti. Levingerovi si s sebou rovnou přivezli potřebné věci denního užívání jako ledničku a pračku. Na dveřní rámy pokojů

¹²¹ Auerbach, J. S. (2009). Str. 89.

¹²² Müller, P. (2004). Str. 10.

¹²³ Pesach – „židovské velikonoce“, jarní svátky, oslavující vysvobození židovského lidu z egyptského otroctví.

¹²⁴ Taub, G. (2011). Str. 47-48.

¹²⁵ Čejka, M. (2011). Str. 124.

přípevnili podle židovské tradice mezuzu¹²⁶ a rituálně vyčistili kuchyni, aby zde mohli podávat košer jídlo. Protože jim izraelská vláda zpočátku nebránila, činili vše nerušeně, podle svých plánů. Rabín Levinger se na toto konto později obhajoval: „Nikdy jsme nikomu neříkali, že jdeme jen oslavit pesach. Vládní autority věděly, že se chceme usadit.“¹²⁷

Sederovou večeři vedl další z absolventů ješivy Mercaz ha-Rav, rabín Chajim Druckman¹²⁸. Večeře se zúčastnil také Chanan Porat s mnoha dalšími osobnostmi, kteří budou dále aktivní v osadnických aktivitách, někteří se také v budoucnu stanou členy Knesetu (povětšinou nábožensky-nacionalistických stran). Například právník Eljakim Ha'ecni se večeře zúčastnil i svou ženou, matkou a čtyřmi dětmi, dále rabín Eli'ezer Waldman¹²⁹, Benny Katzover¹³⁰, rabi Šlomo Aviner¹³¹ (v tu dobu čerstvý imigrant z Francie, který poté začal vést kontroverzní hnutí na¹³² obnovu židovské přítomnosti ve Starém městě a přilehlých muslimských částech), spoluzakladatel Hnutí za Velký Izrael Šmu'el Kac¹³³, Jisrael Harel (žurnalista novin *Maariv* a spoluzakladatel hnutí Guš Emunim, o kterém se ještě zmíním) a také umělec Baruch

¹²⁶ Mezuzá – doslova „dveřní sloupek“. Svitek v krabičce, který Židé připevňují k pravému sloupku vchodových dveří svého domu. Praxe připevňování mezuzy vychází z Bible (Dt 6,1-4). Více v Fishbane, M. A. (1999). Str. 183.

¹²⁷ Auerbach, J. S. (2009). Str. 90.

¹²⁸ Chajim Druckman (nar. 1932 dnešní Ukrajina) je izraelský rabín, politik a bývalý poslanec Knesetu, mimo jiné za Národní náboženskou stranu. V roce 1944 přesídlil do tehdejší mandátní Palestiny. Sloužil v izraelské armádě, kde působil v brigádě Nachal kombinující vojenskou službu se zakládáním zemědělských osad na periferiích. Absolvoval náboženská studia na ješivě Mercaz ha-rav a získal osvědčení pro výkon funkce rabína. Poté pracoval jako rabín a ředitel ješivy. V roce 1954 byl jedním z iniciátorů programu hesder, jehož cílem bylo integrovat studenty ješiv do izraelské armády. Tento program pak po řadu let vedl. Stál i u zrodu náboženské vojenské akademie ješiva Or Ecijon.

¹²⁹ Eli'ezer Waldman (nar. 1937) je izraelský rabín, politik a bývalý poslanec Knesetu za pravicovou nábožensky-nacionalistickou stranu Techija. V letech 1946-1950 žil v USA. Absolvoval vysoké školy Yeshiva University a Brooklyn College, kde studoval filozofii a psychologii. Angažoval se v mládežnickém sionistickém, nábožensky orientovaném hnutí Bnej Akiva.

¹³⁰ Benny Katzover se v roce 1979 stane jedním ze zakladatelů osady Elon More na Západním břehu. Elon More odkazuje k biblické lokalitě zmiňované v knize Genesis 12,6: „Abram prošel zemí až k místu Šekemu, až k božíšti More.“

¹³¹ Rabi Šlomo Aviner (nar. 1943 ve Francii) je ředitelem ješivy Ateret Jerušalajim a hlavní rabín Bejt Elu Alef. V mládí byl aktivní v hnutí Bnej Akiva ve Francii. Studoval matematiku, fyziku a elektroinženýrství. Roku 1966 se vystěhoval do kibucu Sde Elijahu, potom studoval v ješivě Mercaz ha-rav v Jeruzalémě, pod patronací r. Cviho Jehudy Kooka. Také sloužil v armádě a účastnil se Šestidenní a Jomkipurské války. Od roku 1981 je rabínem Bejt Elu a od roku 1983 ředitelem ješivy Ateret Jerušalajim (dříve Ateret Kohanim podle stejnojmenné organizace) ve Starém městě.

¹³² Ateret Kohanim (v překladu „Koruna kněží“), známá také jako Ateret Jerušalajim, byla založena roku 1978. Je kontroverzní izraelskou židovskou organizací s ješivou umístěnou v muslimské čtvrti Starého města Jeruzaléma. Jejím cílem je vytvořit židovskou majoritu ve Starém městě a přilehlých čtvrtích ve Východním Jeruzalémě.

¹³³ Šmu'el Kac (nar. 1914 v dnešní Jihoafrické republice – 2008) byl sionistický aktivista, izraelský politik a poslanec Knesetu za pravicovou nacionalistickou stranu Cherut. V mládí se angažoval v hnutí Bejt ar v Jižní Africe, v roce 1936 přesídlil do dnešního Izraele. V roce 1937 se zapojil do aktivit židovských jednotek Irgun. Roku 1939 se přestěhoval na přání Vladimíra Žabotinského do Londýna. Roku 1946 se vrátil do dnešního Izraele. V roce 1948 byl zodpovědný za informační službu Irgunu v Evropě a zakládal politické hnutí Cherut. Podílel se na vyslání lodi Altalena s dodávkami zbraní. Koncem 60. let 20. století zasedl ve vedení Hnutí za Velký Izrael. V letech 1977–1978 byl poradcem premiéra Menachema Begina. Později se angažoval ve straně Techija.

Nachshon se svou ženou Sárrou Nachshonovou a jejich dětmi. Sára Nachshonová se stane spolu s Miriam Levingerovou, klíčovými osobnostmi hnutí, které dosáhnou „opravdového“ znovuosídlení centra Hebronu o jedenáct let později.

Slavnostní večere probíhala v radostném duchu, skupina zpívala náboženské písně a tančilo se. Jak vypověděla Miriam Levingerová, všichni účastníci se tenkrát cítili hluboce dojeti a nadšeni:

„Ten večer společně osmdesát osm lidí oslavovalo pesachový seder v srdci Hebronu. Cítili jsme, že jsme udělali historický průlom.“¹³⁴

Další den po oslavě sederu

Dalšího rána o sobě skupina dala vědět v centru města, když se svitky Tóry a za tance a zpěvu vydala ulicemi Hebronu do jeskyně Patriarchů. Večer po skončení židovského šabatu někteří ze starších účastníků opustili hotel a vydali se zpátky domů. Pověštinou ti mladší z nich a studenti zůstali a brzy se k nim přidávali i další. Den po oslavách poslali ve jménu osadnické skupiny telegram ministru práce Alonovi: „Z města patriarchů Hebronu, Vám přeji požehnání svátku naší svobody první z těch, kteří se do něj navrátili, aby se v něm usadili. Ve jménu třiceti rodin, Moše Levinger.“¹³⁵

Noví osadníci byli odhodlaní se v Hebronu za každou cenu usadit a odmítali z Park Hotelu odejít. Do jejich odchodu se vložila jak rodina bývalého starosty, vlastníci hotel, tak izraelská vláda. Ta na jejich záměr měla rozdílné reakce, dlouho kolísala kolem evakuace rabína Levingera s celou svou skupinou a kolem rozhodnutí nechat skupinu zůstat na místě. Po téměř šesti týdnech vyjednávání se nakonec vláda rozhodla židovskou skupinu obývající Park Hotel evakuovat na nedalekou opuštěnou armádní základnu. Z tohoto místa se postupně stane osada Kirjat Arba (název se odkazuje na biblické označení Hebronu).¹³⁶ Tento rozlehlý objekt stál na strategickém místě na kopci s výhledem na město, za bezprostředními hranicemi Hebronu a jen 750 metrů od jeskyně Patriarchů. V minulosti areál sloužil k vojenským účelům, nejdříve britského a poté jordánského vojska. Osadníci také dostali povolení v novém areálu založit ješivu.

Je těžké prohlásit, že by přesun na jiné místo bylo vítězstvím náboženského sionismu své doby. Vláda jednala v rámci svých vlastních zájmů (viz. Alonův plán) a slibovala si takto lepší možnou kontrolu mesianistických osadníků. Dalo se očekávat, že osadníci ve spartánských

¹³⁴ Jewish Virtual Library. Přístup z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/History/hebron.html#3> (16.07.2015).

¹³⁵ Auerbach, J. S. (2009). Str. 91.

¹³⁶ Čejka, M. (2011). Str. 124.

podmínkách buď nevydrží příliš dlouho, nebo se jejich nadšení a horlivost minimálně trochu utlumí. Hebron byl tou dobou výlučně obýván arabským obyvatelstvem, proto si vláda nepřála rozdmýčkat konflikty uvnitř města. Ovšem osadníci si tento vládní čin vyložili jako počátek oficiálního uznání svých snah znovu založit židovskou komunitu v Hebronu a byli rozhodnutí ve svých snahách pokračovat dál. Právník Ha'ecni se tou dobou už také mohl ohánět fakty izraelské politiky: „Když se Židé mohou navrátit do Starého města v Jeruzalémě a do Guš Ecion, proč by se nemohli navrátit i do centra Hebronu?“¹³⁷

3.7 Vybudování osady Kirjat Arba

Přesun židovské skupiny z Park Hotelu na okraj Hebronu

Na jaře roku 1969 nechalo vojenské vedení doprostřed areálu postavit osadníkům prefabrikované domy a staré britské stáje se proměnily ve studovnu. Život uprostřed vojenského komplexu však podle očekávání nebyl jednoduchý. Každá rodina, nehledě na počet členů, dostala k obýváním dvoupokojový byt. Čtrnáct svobodných žen sdílelo jeden pokoj, stejně jako studenti ješivy, kteří společně obývali další pokoj. Jídlo se servírovalo ve stylu kibuců, všichni jedli společně. Přilehlé nádvoří sloužilo k sušení prádla a zároveň jako dětské hřiště. V tuto dobu čítala komunita na sto padesát osadníků. Studenti ješivy získali povolení rezidentů a vláda povolila nově příchozím, aby se připojili ke skupině. Komunita si poradila i se zařízením bohoslužebných prostor – jako archa pro uložení Tóry přechodně posloužila kuchyňská kredenc. Komunita si potrpěla od svého začátku na symboly a odkazy na biblickou a historickou minulost.¹³⁸

Jeden ze svitků Tóry, který byl zachráněn během druhé světové války před řaděním nacismu, zapůjčil komunitě bratr Mošeho Levingera. Další svitek Tóry přežil události v Hebronu roku 1929. Obě dvě Tóry měly podle osadníků symbolizovat kontinuitu mezi komunitami, že Židé tragédii minulosti přežili, vrátili se zpět a nehodlali se práva na Hebron vzdát.

¹³⁷ Auerbach, J. S. (2009). Str. 92-93.

¹³⁸ Auerbach, J. S. (2009). Str. 90-95.

Říjen 1969: útok na Židy o sukotu, před jeskyní Patriarchů

Osadníci však neustále o své přítomnosti dávali v arabském Hebronu najevo a byli známí svými provokacemi. Ty se promítly také do útoku během probíhajícího židovského svátku sukot¹³⁹, kdy se v Hebronu začalo sjíždět mnoho Židů, aby zde svátek oslavili.¹⁴⁰ Doprostřed čekajícího davu před jeskyní patriarchů hodil útočník granát a zranil čtyřicet sedm osob. Tento čin vyvolal velkou kritiku vlády hebronskými osadníky, kteří ji obviňovali z přílišné „shovívavosti k místním Arabům“. Poukázáním na židovské utrpení v Hebronu v minulosti očekávali, že vláda změní také svou mírnější politiku vzhledem k bezpečnosti města. Vládu odsoudili za politiku „dobrého sousedství“ a zaujetí postoje „počkáme a uvidíme“ a jejich očekávání míru s ostatními arabskými státy.¹⁴¹ V roce 1970, Jigal Alon, nyní v pozici ministerského předsedy, oznámil plány na stavbu „horního Hebronu“ na zemědělské půdě na kopci s výhledem na Hebron. V březnu pak byl tento návrh Knesetem odsouhlasen, čímž vznikl první krok k oficiálnímu uznání stálé osady. Pozemek pro stavbu osady Kirjat Arba, byl v té době izraelskou armádou dokonce rozšířen, s odškodněním jeho arabských vlastníků, pro vojenské účely.

Izraelská vláda se tímto nařízením zřejmě snažila židovské osídlení Kirjat Arba „zlegalizovat“, když své kroky obhajovala „vojenskými důvody“. Jak už jsem zmínila dříve, podle mezinárodního práva je přesun civilního obyvatelstva na anektované části zakázán, nicméně stavět vojenská stanoviště je povoleno. Takovéto případy jsou však minimálně kontroverzní. Přesto byla stále výstavba Kirjat Arba kompromisem na obou stranách – vláda se chtěla vyhnout problémům s arabskou většinou populace uvnitř města, protože, jak už jsme viděli, nedokázala zajistit Židům jejich bezpečí. Pro židovské osadníky ale vybudování Kirjat Arba mimo centrum města znamenalo dočasnou náhražku. Přestože Kirjat Arba stálo na kopci deset minut chůze do Jeskyně patriarchů a centra Hebronu, jejich cílem bylo jednoznačně osídlit toto srdce Hebronu. Ale pro tuto chvíli, osadníci tuto možnost akceptovali.

Podle zkušeností z okupování Park hotelu, svým neústupným zápalem a postupnými ústupky vlády zřejmě došli k přesvědčení, že touto „salámovou“ taktikou, krok po kroku, dosáhnou svého. Do nově postavených budov v Kirjat Arba se první rezidenti přestěhovali v roce 1971.¹⁴²

¹³⁹ Sukot – „svátek stanů“. Podzimní svátky jako vzpomínka na putování pouští. Více v Lancaster, B. (1993). Str. 238.

¹⁴⁰ Více na internetových stránkách Židovské komunity v Hebronu. Přístup z: <http://www.hebron.com/english/article.php?id=656> (26.07.2015).

¹⁴¹ Auerbach, J. S. (2009). Str. 94.

¹⁴² Arnon, N. (2009). Str. 30-31.

Osadníci Hebronu, fotka skupiny. ¹⁴³

Přítomnost izraelských osadníků v Kirjat Arba rychle rostla a také pokračovaly jejich provokace a prokazování práva na Hebron uvnitř města. V roce 1972 například dvacet židovských rodin squatovalo v domech Palestinců. Osadníci dál prohlašovali svou přítomnost jako reprezentaci pokračování historické židovské komunity. Otázkou zůstává, do jaké míry ovlivňovalo a dodnes ovlivňuje rozhodnutí vlády vycházet často vstříc židovským osadníkům, role Tarpat, masakru v Hebronu roku 1929 a následná evakuace Židů ven z města. Jak je vidět z událostí, které se do této doby staly a které se později i stanou, každým útokem na Židy v Hebronu následně izraelská vláda (ve většině případů) jednala opačnou logikou a naopak vyšla vstříc hebronským osadníkům. Nabízí se otázka, jestli je v tomto jednání obsaženo, aby Židé znovu nebyli vyhnáni z Hebronu.

Život a populace Kirjat Arba na začátku 70. let 20. století

Na začátku 70. let se osada Kirjat Arba podobala jiným izraelským rozvojovým městům, vzdálených od hlavních populačních center a v důsledku toho ekonomicky znevýhodněných. Tou dobou téměř polovinu osadníků tvořily rodiny, které emigrovaly do Izraele z arabských zemí, převážně ze Severní Afriky. Kromě malé skupiny Američanů se zde usídlili také noví přistěhovalci ze sovětského bloku.¹⁴⁴

Září 1971: rezidenti se stěhují do Kirjat Arba; cílem je posunout se dále do středu města

Cíle hebronských osadníků se soustředily nikoliv na rozpínání Kirjat Arba, ale na to, jakým způsobem zrenovovat zničené židovské čtvrti v okolí jeskyně Patriarchů a jak znovu vrátit život židovské komunitě ve městě. Osadníci si stěžovali, že Kirjat Arba bylo vystavěno jako židovské ghetto, zatímco jejich záměrem bylo stát se řádnými občany města, začlenění do

¹⁴³ Arnon, N. (2009). Str. 29.

¹⁴⁴ Auerbach, J. S. (2009). Str. 96-97.

hospodářského a společenského života. Věřili, že jen tímto způsobem mohou „přeúčit arabské obyvatelstvo Hebronu“.

Hebronští Arabové mají mít podle rabiho Levingera možnost se změnit a osadníci mají tento úkol jako misi, zachránit je v jejich morálním úpadku. Podle jeho názoru, Arabové Hebronu očekávali přísné potrestání za masakr Tarpat, když izraelská armáda vstoupila do Hebronu. Podle osadníků s nimi hebronští Arabové (protože jsou především nábožensky konzervativní lidé) sdílejí podobný pohled na svět oproti modernímu Izraeli v oblasti jeho sklonu zapomenout své kořeny v historii. Rozdíl mezi dvěma komunitami, arabské a židovské, však je, že Arabové nepřijímají židovská práva na Hebron a jejich vlastní odpovědnost za masakr Tarpat.

Rabi Levinger „skutečné Araby“ definuje z Bible jako „Izmaelity“. Jejich „převýchovu“ zdůrazňuje slovy: „Pomáháme jim (Arabům) osvobodit se od výchovy k násilnostem (...) Očišťujeme je a necháváme je zvyknout si na pokojnou atmosféru.“¹⁴⁵

Vize rabiho Levingera byla opět kontroverzní: „Arabové, přestože zpočátku mohou vznášet námitky, si zvyknou na muže, ženy, děti, obchody, hebrejské nápisy, hebrejská jména, izraelské pošty... a izraelské vlajky a izraelskou suverenitu!“¹⁴⁶ Z tohoto důvodu se tak zdálo osadníkům nemožné zůstat bez setrvalé přítomnosti v centru města a svých vybraných žáků k tomuto účelu. Podle názoru rabiho Levingera, distance židovské komunity v Hebronu dokonce umožňuje podněcovat klidné Araby proti nim.¹⁴⁷

Během vyčkávání na správnou dobu, kdy se budou moci natrvalo přesídlit do centra Hebronu, se lídři osadníků snažili zavést bohoslužby uvnitř jeskyně Makpela (která tou dobou fungovala výhradně jako mešita). K zavedení bohoslužeb jak pro muslimy, tak i pro Židy izraelská vláda pověřila islámskou správu jeskyně patriarchů, tzv. *vakf*.¹⁴⁸

Židé poprvé dostali povolení k bohoslužbě uvnitř jeskyně Patriarchů izraelskou vojenskou správou v roce 1968, to se stalo opět při příležitosti dalšího židovského svátku jom kipur. Měli však omezené bohoslužby. V tu dobu vnitřek jeskyně Patriarchů nebyl totiž ještě rozdělen na dvě části, část židovskou a část muslimskou, takže se Židé modlili přímo v mešitě. Toto povolení se samozřejmě neobešlo bez muslimských protestů, bohoslužby totiž zásadně změnilý status quo.

¹⁴⁵ Maariv (izraelské noviny). Passover vydání 1969.

¹⁴⁶ Nekuda journal No. 17. (1980). Ideologický zpravodaj vydávaný Gush Emunim.

¹⁴⁷ Feige, M. (2001). Str. 330.

¹⁴⁸ Vakf je islámská náboženská nadace. Bývá zřízena darováním majetku, často nemovitých věcí, k náboženským či dobročinným účelům. Vakf může zřídit i nemuslim. Vakf je spravován ustanoveným správcem. Vakf je zamýšlen jako institut s neomezenou dobou trvání, za určitých podmínek však může být ukončen. Více v Auerbach, J. S. (2009). Str. 97.

Používání vína při bohoslužbách v jeskyni patriarchů i přes muslimský zákaz

V roce 1971 udělila izraelská vláda povolení umístit v jeskyni Patriarchů přenosnou archu, kterou Židé používali během svých bohoslužeb. Poté byla archa umístěna v Abrahamově sále, nejmenším ze tří sálů Jeskyně patriarchů. O několik let později se židovským bohoslužbám otevřel i Jákobův sál a nádvoří mezi oběma sály. Židé si pak vyžádali povolení k využití místa v mešitě i na páteční slavnostní bohoslužbu *kabalat šabat*, po skončení muslimských modliteb. Židé však měli zákaz použít v prostorách víno, i pro tradiční páteční *kiduš*¹⁴⁹ na konci bohoslužby.¹⁵⁰

Židovští osadníci se však pokoušeli neustálými překročeními zákazů pomalu měnit muslimský charakter jeskyně patriarchů. Překračovali tyto určené limity pro židovské bohoslužby a také obcházeli zákaz používání vína v jeho prostorách, které je v islámu výslovně zakázáno.

Sára Nachshonová a narození prvního chlapce v Kirjat Arba

Sára Nachsonová,¹⁵¹ známá jako matka prvního syna narozeného v Kirjat Arba, s hrdostí připomíná, že nechala své syny v jeskyni Makpele tajně a ilegálně obřezat. Rituál obřízky totiž taktéž vyžaduje použití vína. Nicméně, obřízka jejího sedmého dítěte o několik let později, v roce 1975, byla přerušena zásahem policie: „Policista přišel v polovině obřízky, zatknul mého manžela a zabavil láhev vína, protože je zakázáno přinášet do jeskyně Patriarchů alkohol. Byli jsme uprostřed oslavy, když se náhle můj manžel vrátil. Všichni se ho zeptali: „Jak to, že jsi byl osvobozen tak rychle?“ A on odpověděl: „Kvůli nedostatku důkazů.“ Ne ten, kdo prováděl obřízku, ale lahev vína - tento důkaz zmizel.¹⁵²

¹⁴⁹ Kiduš je požehnání recitované nad vínem, jehož obsahem je posvěcení šabatu nebo jiného svátku.

¹⁵⁰ Auerbach, J. S. (2009). Str. 97.

¹⁵¹ Pro Sáru Nachshonovou to bylo narození již pátého dítěte. Od samého počátku mělo narození chlapce podobu veřejné akce a Nachshonová dokonce obdržela dopis od tehdejšího místopředsedy vlády Jigala Alona. Jigal Alon jí poblahopřál, ale odmítl pozvání připojit se k oslavám se zdejší židovskou komunitou. Více v článku z článku *These various names by which Hebron's mosque is known indicate the depth of the political struggle over the site*. Str. 17. Sára Nachshonová se narodila na severu Izraele v Kfar Chasidim rodičům emigrujícím z Polska.

¹⁵² Neuman, T. (2004). Str. 58.

Baruch a Sára Nachshonovi s dětmi¹⁵³

Nachshonová ve svém příběhu ožívuje konec, aby zdůraznila celkovou neschopnost policie, kteří zatknuli jejího manžela, ale pak vypili víno, které mělo být použito u soudu, aby byl stíhán. Neschopnost soudit prohřešky židovských osadníků Hebronu se znovu a znovu ukazovaly jako pokračující rys konfliktu. Strategií osadníků se staly opakované pokusy o zřízení permanentních židovských bohoslužeb v hebronské mešitě. Toho nakonec bylo dosaženo v důsledku těchto opakovaných pokusů osadníků vložit do rituálního rámce jeskyně Makpely obřizky a svatby. Tyto akce však byly doprovázené násilnostmi na obou stranách.

Jeskyně Patriarchů v roce 1975: rozdělení na muslimskou a židovskou část

Administrativní politika umožňující židovské bohoslužby v mešitě tak byly přezkoumávány. Dne 4. srpna 1975 izraelská vláda zamítla návrh na umožnění Židům provádět židovské modlitby v jeskyni Patriarchů a odmítli jí přiznat status synagogy.¹⁵⁴ Kvůli opakujícím se provokacím (kdy Židé v jeskyni Makpele jedli, kouřili a přinášeli si nápoje), se autority rozhodly rozdělit jeskyni Patriarchů na dvě části. Na jednu část pro muslimské bohoslužby a druhou část pro trvalé židovské bohoslužby. Úspěch hebronských osadníků, kterým se těmito provokacemi postupně podařilo zřídit permanentní židovskou přítomnost v mešitě, nastavil důležitý precedent pro další aktivity osadníků jak uvnitř mešity, tak obecně co se týče dalšího postupu do centra Hebronu.

¹⁵³ Arnon, N. (2009). Str. 33.

¹⁵⁴ Shamgar, M. a kol. (1994). Str. 101.

3.8 Jomkipurská válka (1973) a vliv na osadnictví

Překvapivý útok egyptské a syrské armády na Izrael roku 1973 během židovského svátku jom kipur byl zdrcující.¹⁵⁵ Z vojenského hlediska se sice jednalo o vítězství Izraele, z politického však zvítězil Egypt. Původního cíle, vytlačit Izrael ze Suezského průplavu a Sinajského poloostrova, se totiž Egyptu podařilo dosáhnout v dalších letech. Co bylo však pro Izrael zásadní, že po šesti krátkých letech od „zázračné“ Šestidenní války, částečně ztratil dosavadní mýtus své neporazitelnosti a božské neohroženosti. Masivní úder nepřátel znamenal pro izraelský lid velký propad z výšin euforie. Tento stav ovlivnil nejen politický pragmatismus Izraele, ale také náboženské sionisty.

Reakce na Jomkipurskou válku – náboženští sionisté, vláda a izraelská společnost

Osadníci byli, stejně jako všichni Izraelci, válkou otřeseni. Rána, kterou utrpěl Izrael, nezapadala do pojetí náboženského sionismu očekávajícího přímou mesiášskou cestu ke konci dnů. Rabi Cvi Jehuda Kook začal válku interpretovat jako „komplikaci“ a jako porodní bolesti předcházející dnům Mesiáše. Poté, co se z počátečního šoku zotavili, válka měla na následovníky rabiho Cvi Juhudy Kooka další dopad. Rozhodli se své síly zkoncentrovat a zdvojnásobit úsilí do akce, aby zbytek izraelského lidu přesvědčili o blízkosti příchodu vykoupení.

Ovšem pro vládu a většinu izraelské veřejnosti byla v ten okamžik důvěra v Prozřetelnost na jednom z posledních míst. Vládu a veřejnost zachvátila realita a ostré povědomí limitů izraelské politické a vojenské moci. Tyto rozdílné reakce vynesly na povrch to, co bylo dříve, během sebevědomých let do šoku z Jomkipurské války ignorováno – hluboký ideologický rozdíl mezi spasitelsky motivovanými osadníky a liberálními sionisty.

Během doby euforie, bezprostředně po Šestidenní válce, se izraelská vláda dívala na rabína Levingera poněkud blahosklonně, jako na výstředního a občas trochu divokého, ale přesto schopného člena velké skupiny *Šivat Cion* – návratu na Sion.¹⁵⁶ Náboženští osadníci pod vedením rabiho Levingera byli vládou bráni jako úzce profilovaná skupina se svými zájmy a neuvažovalo se o jejich politických ambicích. Avšak Jomkipurská válka změnila i toto.

¹⁵⁵ Vzhledem k probíhajícímu svátku přepadli nepřátelé Izrael naprosto nepřipravený. Egyptské a syrské jednotky zaútočily na Sinajský poloostrov a Golanské výšiny, a na chvíli se zdálo, že je izraelská armáda bezmocná jejich postup zastavit. Válka pokračovala další tři týdny, kdy se po dokončení mobilizace obranným silám podařilo útok zastavit, ale do té doby Izrael zaznamenal velké lidské ztráty. V dalších dnech se Izraeli podařilo získat dokonce větší území. Izraelské jednotky okupovaly město Suez a stály za Suezským průplavem, pouhých 101 km před egyptskou Káhirou. Více v Čejka, M. (2011). Str. 143-144.

¹⁵⁶ *Šivat Cion* (z hebr. „návrat na Sion“) je termínem, který odkazuje k biblickým knihám Ezdráš-Nehemjáš, ve kterých se Židé navraceli do Země izraelské z babylonského exilu po dekretu Kýra II. Velikého, který dobyl Babylon v roce 538 př. n. l.

I osadníci přehodnotili své aktivity. Nyní se začali organizovat politicky a zvolili si k tomu velmi účinnou cestu.¹⁵⁷

Rok 1974: reakce na mírové snahy Izraele - hebronští osadníci zakládají hnutí Guš emunim

Osadníci z Kirjat Arba založili společné hnutí Guš emunim¹⁵⁸, které až do své smrti v roce 1982 vedl jejich duchovní učitel rabi Cvi Jehuda Kook. Guš emunim (z hebr. „Blok věrných“) vzniklo oficiálně 6. února 1974, aby mohli lépe koordinovat své úsilí přestavět a revitalizovat izraelskou politiku a kulturu. Guš emunim vzniklo jako reakce na úsilí o mírový proces výměnou za velké územní ústupky, ve kterých se angažovala izraelská vláda spolu s americkým ministrem zahraničí, Henrym Kissingerem. Reagovali také na obecnou zlostnatělost tradičního ortodoxního judaismu, který neměl tendence k nacionalismu a také na povrchnost světského sionismu, který podle nich do značné míry postrádal židovský obsah. Podle Guš emunim v sedmdesátých letech patřily už všechny momenty historických úspěchů sionistického hnutí (jako osídlení země, založení státu a největší příliv imigrantů) do minulosti. Židovskému státu také vyčítali, že nevyužil příležitosti po Šestidenní válce k „nové geopolitické realitě“, kdy měl stát obnovit hranice starověkých biblických hranic.¹⁵⁹

Osadníci izraelská mírová jednání hodnotili jako slabost a velký krok zpět. Představa územního kompromisu osadníky rozrušovala nejvíce, a proto se odhodlali jednat. Nechtěli už čekat déle na stát nebo obecně na sionismus, až pochopí svou roli v procesu vykoupení, chtěli

¹⁵⁷ Taub, G. (2011). Str. 51-52.

¹⁵⁸ Guš emunim (z hebr. „Blok věrných“) je izraelské radikálně pravicové politické osadnické hnutí. Charakteristickými znaky hnutí je motiv mesianismu a fundamentalismus. Guš emunim bylo zpočátku blízce spojeno s Národní náboženskou stranou. Postupem času se však proti ní začalo vyhraňovat. V současnosti se samo označuje jako Ne'eman Erec Jisra'el (překlad: „Věrní Zemi Izrael“). Skupina byla založena bývalými studenty Rabiho Cvi Jehudy Kooka, osadníky z Kirjat Arba 6. února 1974, jako důsledek Jomkipurské války. Rabi Cvi Jehuda Kook byl vůdcem hnutí až do své smrti v roce 1982. Guš Emunim vytvořilo samostatnou infrastrukturu osadnických hnutí a založilo osadnické organizace Amana („Smlouva“) a Radu židovských osad Ješa (Moecet Ješa). V průběhu let se pod tlakem historických okolností hnutí radikalizovalo. Příslušníci hnutí začali organizovaným způsobem prosazovat židovské osídlení v Judsku a Samaří. Během levicové vlády Jicchaka Rabina (1974-1977) Guš emunim organizovalo protesty a demonstrace a zviditelňovalo oblast Judska a Samaří, aby podtrhlo židovskou vazbu k této částem izraelské země. Protestní aktivity dosáhly vrcholu v říjnu 1974, kdy se na telavivském náměstí Izraelských králů konala velká demonstrace za uznání Judska a Samaří jako neoddělitelné části země, a kdy 460 000 lidí podepsalo petici na vyjádření souhlasu. Jedna z výrazných akcí, které měly obrátit pozornost na posílení vztahu k biblické zemi předků, proběhla o svátku Chanuka v prosinci 1975. Tehdy se několik tisíc přívrženců hnutí rozmístilo po judských a samařských kopcích a na nich večer zapálili svíčky. Během svátku Pesach v r. 1976 začala tradice, která se od té doby stala každoroční událostí. Během ní 20 až 30 tisíc lidí podnikalo turistické pochody do Samaří. K účastníkům těchto pochodů patřily i významné osobnosti jako Menachem Begin, Jig'al Hurvic nebo Ge'ula Kohenová. Guš emunim nepostupovalo v souladu s osadnickou politikou izraelské levicové vlády (1974-1977) a namísto výstavby osad v údolí Jordánu, pahorkatin v okolí Hebronu a Guš Ecionu, členové hnutí osidlovali oblasti s větším množstvím arabského obyvatelstva v centrálním pohoří v Judsku a Samaří nebo na Golanských výšinách (osada Kešet).

¹⁵⁹ Auerbach, J. S. (2009). Str. 103.

větší vliv. Guš emunim však nevznikli jako politická strana, ale hnutí. Toto hnutí však mělo za cíl používat tlak na politický systém zvenčí.¹⁶⁰

3.8.1 Hnutí Guš emunim

Zakládající úmluva Guš emunim byla založena v oblasti, nám již známé, osady Guš Ecion v roce 1974. U zakládací úmluvy se setkáváme s účastníky pesachového sederu v Park hotelu, včetně rabínů Porata, Levingera, Waldmana a Druckmana, kteří se ukázali jako vůdčí osobnosti nově vzniklého hnutí. „Vzhledem k zázračnému osvobození samého srdce Svaté země,“ aktivisté Guš emunim věří, že je „svatou povinností každého Žida obývat a převzít všechny části rodového dědictví.“ Mesiášský proces vykoupení podle Guš emunim, rozhořelý prvotními snahami sionistického hnutí a jeho pionýrů, stále čeká na dokončení. Pro dokončení sionistického snu tak Izrael musí naplnit svůj úkol a osud a osídlit celou biblickou Zemi izraelskou.

Mladí náboženští sionisté kritizovali úpadek a ústup od realizace sionistického ideálu. Jejich úkolem se stalo bojovat s „duševní únavou a frustrací“ mezi Izraelci a proti jejich preferenci „sobeckých než národních cílů“ a volali po osazení celé Země izraelské. Guš emunim také hořce kritizovalo vládní opozici vůči aktivitě osadnictví a přirovnávala ji k opovrhované restriktivní politice Britské mandátní správy během let před založením státu Izrael.¹⁶¹

Po Jomkipurské válce byla jeho další premiérka, Golda Meirová, pod tlakem veřejnosti, aby uznala svou odpovědnost za válku, donucena vzdát se své funkce. Na její místo nastoupil Jicchak Rabin. Osadníci z Guš emunim slavili na politické scéně úspěchy, především skrze vlivnou Národní náboženskou stranu¹⁶², jejíž hlasy se často hodily jiným politickým stranám. Avšak i přesto, vláda nového premiéra Jicchaka Rabina odmítla povolit další osidlování.

3.8.2 Únor 1975: znovuootevření židovského hřbitova a Sára Nachshonová

Starověký židovský hřbitov se stal po jeskyni Patriarchů druhým symbolickým místem statu quo, které se osadníkům v Hebronu podařilo prolomit. Na místě starého židovského hřbitova, byl i úsek, kde spočinuly oběti z masakru Tarpat. Logika osadníků diktovala znovuootevření

¹⁶⁰ Taub, G. (2011). Str. 53.

¹⁶¹ Auerbach, J. S. (2009). Str. 104.

¹⁶² Národní náboženská strana byla tradičně mírně ortodoxní sionistická strana.

tohoto místa pro nové mrtvé ze své vlastní komunity a navázat tak na kontinuitu předešlé židovské komunity.

Sára Nachshonová a pohřbení jejího zesnulého chlapce Abrahama v Hebronu

Prvním zemřelým v Kirjat Arba se stal syn Sáry Nachshonové, pojmenovaný symbolicky Abraham. Zemřel šest měsíců poté, co byl sedmého dne obřezán v jeskyni Makpele. Sára Nachshonová, podporována svou komunitou, se odhodlala pohřbít své dítě na tomto starém židovském hřbitově. I tato akce otevření starého židovského hřbitova znamenala důležitý průnik do arabského města.

Starý hřbitov se nacházel půl hodiny chůze od osady Kirjat Arba. Hřbitov byl tou dobou obdělávaným polem na kopcovité palestinské rezidenční čtvrti naproti hebronskému vytíženému hlavnímu trhu. Podle vyprávění Nachshonové, když se vracela z jeruzalémské nemocnice s tělíčkem svého zesnulého dítěte, setkala se s několika stovkami členů komunity Kirjat Arba, kteří s ní v jejím smutku soucítili a kteří byli připraveni jí v jejím rozhodnutí pohřbít svého chlapce na tomto hřbitově podpořili. Izraelská armáda se o jejím záměru dozvěděla,ablokovala silnici a zabránila jí v cestě autem. Nachshonová o této události vypráví následovně: „Izraelská armáda mě zastavila a oznámila mi, že dostali rozkaz, aby mě nenechali pochovat svého syna v Hebronu. Měla jsem se buď okamžitě vrátit zpět do Jeruzaléma, nebo otevřít nový hřbitov v blízkosti průmyslové části Kirjat Arba.“

Když se Nachshonová zeptala vojáků, proč nemůže pohřbít svého syna na starém židovském hřbitově, odpověděli jí, že se zamýšlí „vrátit Hebron Arabům“. Když toto Nachshonová uslyšela, rozhodla se jednat:

„Čekala jsem na křižovatce u vchodu do Kirjat Arba, která byla zaplněna armádou a nenechali mě projet. Stála jsem tam do doby, než se začalo stmívat a pak jsem řekla: „Nemusíte mi dovolit projet kvůli tomuto dítěti, které nikdy nezhřešilo, tak ho vezmu ven a vydám se pěšky. Když viděli, že opravdu vyndávám dítě ven, spolu s mladými muži, kteří tam byli se mnou a pomáhali mi, rozeběhli se pro své vysílačky (aby kontaktovali své nadřízené). Já jsem začala scházet dolů do Hebronu, na hřbitov, a když mě uviděli, jak jdu, běželi za mnou a řekli mi: „Tak dobře.“ Dokonce řekli ministru obrany, že mě nemohou zastavit, takže by měl poslat další vojáky, protože oni sami to udělat nemohou. Na to ministr řekl: „Dobře, nechte jí projít.“

Aktivita Sáry Nachshonové na první pohled podrývala vojenskou autoritu. Ovšem skrze optiku víry náboženských sionistů a následovníků rabiho Cvi Jehudy Kooka, kteří vidí osadnictví Země izraelské jako další Boží příkázání (micvu), je jejich jednání pochopitelnější. Osadníci očividně prokazují úctu výlučně těm, kdo jim pomáhají vytvořit židovské osídlení na biblické Zemi izraelské. Proto se nezdá udivující tvrzení Sáry Nachshonové, které vyplývá z této optiky vidění celé věci. Za úkol armády v první řadě považuje chránit židovské civilní

obyvatele, ne jako síly, které jednají proti svým vlastním ženám a dětem. Navíc aktivita Nachshonové je odzbrojující, protože využila svou situaci truchlící matky a svého mrtvého dítěte jako opodstatnění svého činu. Jeho smysl je však jasný a přímý, a to, dostat „židovskou přítomnost“ do centra Hebronu.

Symbolika novodobých hebronských osadníků s biblickým praotcem Abrahamem

Co je typické na vyprávění osadníků Hebronu, je tendence mytologizovat svou historii a veškeré akce. Tento příběh pohřbení Sáry Nachshonové na starém židovském hřbitově se dává do souvislosti s biblickými postavami Hebronu:

„Matka jménem Sára vzala tělo svého syna Abrahama na hřbitov, aby ho zde pohřbila svýma holýma rukama.“

Symbolika tohoto aktu je jasná. Jak již bylo popsáno v první kapitole tohoto textu, biblický příběh o Abrahamovi vypráví, jak koupil jeskyni Makpelu, aby v ní mohl pochovat svou ženu Sáru. Toto spojení se podle novodobých hebronských Židů obnovilo, když „novodobá“ Sára přinesla kojence Abrahama, aby ho pohřbila v Hebronu.¹⁶³

Starý hřbitov byl poté zrenovován a jména původních členů komunity nechali osadníci z Kirjat Arba znovu vytesat na rekonstruované náhrobky. Kolem těchto náhrobků se pak začali pohřbívat i další mrtví z novodobé židovské komunity.

Další pokus o získání centra Hebronu a synagogy Avraham Avina

Zanedlouho po pohřbení syna Abrahama na starém židovském hřbitově a po započaté rekonstrukci hřbitova, následoval další pokus o proniknutí do centra Hebronu. Tentokrát pod záminkou rekonstrukce synagogy *Avraham Avinu* (překlad. Otec náš Abraham). Synagoga umístěná blízko arabského trhu byla tou dobou zřícenina a stala se z ní v podstatě skládka a kotec pro zvířata. Osadníky dráždil její současný stav a obviňovali Araby z ukradení židovského majetku a jeho následného zpusťování.¹⁶⁴ Snažili se místo vyčistit a to i přes zákaz izraelské vlády. Stálým nátlakem však nakonec dosáhli osadníci svého a dostali povolení k vykopávkám a rekonstrukci této synagogy. Práce na rekonstrukci začaly oficiálně v létě roku 1976. Je příznačné, že jakmile se synagoga dovedla do finální podoby, osadníci sem přinesli starý svitek Tóry, který původně patřil předchozí sefardské komunitě. V září 1976, na židovský Nový rok 5737, zde pak proběhla první bohoslužba od doby předchozí židovské komunity.

¹⁶³ Feige, M. (2001). Str. 328.

¹⁶⁴ Arnon, N. (2009). Str. 33.

Rok 1975 – Kirjat Arba jako model k výstavbě dalších osad na Západním břehu Jordánu

V roce 1975 se stala Kirjat Arba modelem k výstavbě dalších židovských osad na území Západního břehu. Osadnické hnutí profitovalo z doby masivních protestů mezinárodního židovského společenství proti rezoluci OSN č. 3379, která označila sionismus za formu rasismu. Z něho pramenila nechuť vlády ministerského předsedy Jicchaka Rabina činit nepopulární rozhodnutí a evakuovat osadníky z nových částí země. Mohlo by se pak zdát, že Izrael následuje rezoluci OSN. Hnutí Guš emunim se tak konečně po sedmi neúspěšných pokusech podařilo založit Osadu Elon More.¹⁶⁵ Po Elon More následovaly osady na dalších místech biblického Samaří - Šílo, Ofra a Kedumim severně od Jeruzaléma.

Po dvou letech zvítězil ve volbách Menachem Begin, který se stal vůbec prvním izraelským premiérem z řad pravice.¹⁶⁶ S Menachem Beginem přišla i transformace izraelské politiky. Brzy po svém zvolení do nové funkce premiéra v jeho jeruzalémském sídle navštívil samotný rabi Cvi Jehuda Kook. Podle všeho ministr Begin choval k rabimu Kookovi respekt, plný politických podtónů.

Beginova vláda v zásadě podporovala myšlenku expanze Kirjat Arba, až do dosáhnutí Hebronu, kdy by takto vytvořila vlastně dvě samostatná města - arabské a židovské. Přesto diskuze mezi rezidenty osady Kirjat Arba a vládou nevedly k žádným reálným krokům. Vztah mezi vládou a Guš emunim byl rozpolcený, vláda podporovala i zároveň napomínala aktivity osadnických aktivistů, kteří vládu svými aktivitami často provokovali.

Září 1978: dohody z Camp Davidu a jejich vliv na znovuosídlování Hebronu

V roce 1978 vláda osadníky nepříjemně překvapila podpisem Dohod z Camp Davidu. Dohody z Camp Davidu se staly sérií mírových smluv mezi Izraelem a Egyptem¹⁶⁷, které činily závazek vrátit Egyptu celý Sinajský poloostrov a postupně udělit autonomii Palestincům na Západním břehu. Další snahy pro větší rozepnutí směrem z Kirjat Arba směrem do Hebronu, se tak ochromily.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3379 byla velkým triumfem pro arabskou diplomacii, a její ohlášení přišlo v době, kdy se osadníkům podařilo rozložit své stany znovu ve staré vlakové stanici v Sebatii. Jicchak Rabin se rozhodl počkat s evakuací osadníků. Epizoda skončila rozhodnutím známým jako „Kompromis Sebastie“, který povolil třiceti jedincům (podle verze osadníků třicet rodin), aby prozatímně zůstali, i když ne na stanici, na nedalekém vojenském táboře nazvaném Kadum. Ten se nakonec stal osadou Kedumim. Více v Taub, G. (2011). Str. 60-61.

¹⁶⁶ Benachem Begin býval horlivý vůdce podzemní sionistické ozbrojené složky Irgun během boje o státní suverenitu.

¹⁶⁷ Dohody z Camp Davidu podepsali egyptský prezident Anvar as-Asád s izraelským premiérem Menachimem Beginem za účasti amerického prezidenta Jimmyho Cartera.

¹⁶⁸ Auerbach, J. S. (2009). Str. 105.

3.8.3 Znovuosídlení centra Hebronu (1979) - nemocnice Hadasa

Osadníci Kirjat Arba se po neúspěšných jednáních s vládou rozhodli, že přišel čas návratu do centra Hebronu. Tímto datem si zvolili rok 1979 (26. duben), který měl opět svůj symbolický význam. Jednalo se o padesátileté výročí od masakru v Hebronu – Tarpat, roku 1929. Toto datum se stalo nakonec „faktickým židovským znovuoobsazením Hebronu“.

Komunita se rozhodla, že obsadí budovu Al-Dabboia (tou dobou pod arabskou správou), která bývala židovskou klinikou v srdci Hebronu. Později byla přejmenovaná zpět na původní název „nemocnice Hadasa.“ Tato budova během turecké nadvlády města sloužila jako policejní stanice. Nemocnice Hadasa se stala první ze série budov, která dříve náležela předešlé židovské komunitě a které postupně židovští osadníci začali v centru Hebronu osazovat.¹⁶⁹

Osadníci se rozhodli, že obsazení budovy provedou ženy a děti. Ženy a děti neměly podle předpokladů vyvolat tak tvrdou odpověď vládou nebo armádou, jako vyvolávali při stejných snahách muži. Týden po pesachu, ve čtyři hodiny ráno, ženy pod vedením Miriam Levingerové, Sáry Nachshonové, dvou žen rabínů z Kirjat Arba a třiceti pěti dětí (z nichž osm bylo dětí rodiny Nachshonů), přijely nákladním vozem do zadní části nemocnice Hadasy. Izraelské noviny *Ma'ariv* k této události napsaly: „Patnáct matek a třicet pět dětí jelo v noci dolů z Kirjat Arba v nákladním voze, naloženém matracemi, hořáky na vaření, plynovými kanystry, vodou, ledničkou, prádelními šňůrami a chemickou toaletou.“¹⁷⁰

S pomocí dospívajících chlapců z Kirjat Arba, vyložily veškerý náklad z vozu dovnitř polorozpadlé budovy. Brzy na jejich přítomnost přišli vojáci, kteří měli hlídku na nedaleké střeše. Když se žen a dětí ptali, jak se do budovy dostaly, čtyřletá dívka mu podle výpovědi osadnic odpověděla opět symbolicky: „Jákoab, náš praotec, nám postavil žebřík a my jsme sem přišly.“¹⁷¹

3.8.4 Role žen a dětí

Izraelská vláda v čele s premiérem Menachem Beginem byla rozrušena provokativními aktivitami hebronských osadníků a byla proti obnovení židovské komunity uvnitř Hebronu. V případě žen a dětí v budově nemocnice Hadasy se však zdráhal je násilím evakuovat. Nařídil

¹⁶⁹ Čejka, M. (2011). Str. 168.

¹⁷⁰ 24. Ma'ariv. 17. dubna 1979.

¹⁷¹ Auerbach, J. S. (2009). Str. 105.

proto armádě, aby obklopila nemocnici Hadasu, nikdo nesměl ven, ani dovnitř a kdokoliv budovu opustit, nemohl se vrátit zpět. Dokonce ani voda a jídlo a zdravotnické potřeby nesměly do budovy.¹⁷²

*Miriam Levinger a rabi Moše Levinger u brány blokované nemocnice Hadasy (vlevo).
Vojáci blokují vstup do nemocnice Hadasy (vpravo).¹⁷³*

Sára Nachshonová vzpomíná na životní podmínky v tuto dobu: „Vláda nevěděla, co s námi udělat. Řekli nám, abychom odešly a my jim odpověděly, že se neevakuujeme dobrovolně. Zůstaly jsme den za dnem, bez oken a beze dveří, vše bylo rozbité a zničené, bez tekoucí vody, bez elektřiny, bez ničeho, ale zůstaly jsme za účelem vytvořit a znovu rekonstruovat město Hebron.“¹⁷⁴

Na konci prvního šabatu stráveného ženy a dětmi v nemocnici Hadase, přišli studenti ješivy z Kirjat Arba oslavovat tento svůj „nový“ dům. Miriam Levingerová tento okamžik popsala následovně: „První sobotu večer poté, co jsme se vrátily do nemocnice Hadasy, přišli studenti ješivy a tančili pod okny budovy. Ve stejném okamžiku jsme měli pocit, jako kdyby duše zavražděných tohoto místa přišly a shromáždily se s námi u okna, aby viděly, co se děje a radovaly se s námi při pohledu na Židy tančící v sobotu večer v ulicích Hebronu. Chtěla jsem je uklidnit a říci jim: „Můžete si odpočinout, čekaly jste mnoho let, nyní jsme se navrátili.“ To,

¹⁷² Jewish Virtual Library: *Hebron. Beit Hadassah*. Přístup z: http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/beit_hadassah.html (26.06.2015).

¹⁷³ Arnon, N. (2009) Str. 37-38.

¹⁷⁴ Journal of Palestine Studies, str. 61

co bylo v minulosti v Hebronu (přítomnost židovské komunity) je tím, jak to bude i v budoucnosti. Navždy.“¹⁷⁵ Některé ženy však podmínky izolace nevydržely a odešly.

Pro premiéra Beginu „okupanti“ nemocnice Hadasy byli „arogantní a neurotiční.“ Osadnické hnutí Guš emunim začalo ve jménu žen a dětí okamžitě jednat s vládou a přednesli řadu požadavků. V první fázi Guš emunim založilo smířlivý dialog se svými příznivci ve vládě (např. Arielem Šaronem). Poukazovali na nesnesitelné podmínky v nemocnici Hadase, ve kterých jsou ženy a děti a že situace takto nemůže dál pokračovat.¹⁷⁶

Ženy a děti Hadasy také profitovaly z citlivé doby mírových jednání s Egyptem (Dohody z Camp Davidu) a jejího závazku k udržení Západního břehu Jorádnka. Nerozhodnost vlády také podpořila udržení nových osadníků uvnitř budovy. O jeden hlas vláda povolila ženám a dětem v Hadase, aby zůstaly v budově po dobu dalších tří měsíců, které mělo patovou situaci rozhodnout. Mělo také dojít k diskuzím o dalších budovách v centru Hebronu, na které si dělali Židé nárok.¹⁷⁷ Podařilo se dojít k mnoha ústupkům (například povolení zásobování nemocnice Hadasy).

Po měsíci se 600 osadníků Kirjat Arba společně sešlo před nemocnicí Hadasou, aby demonstrací podpořili ženy a děti. O týden později přišlo pět set žen vedených urputnou členkou Knesetu Geulou Cohen.¹⁷⁸

Protestní bohoslužba a tance před nemocnicí Hadasou během blokády.¹⁷⁹

¹⁷⁵ The Words Of The Women Of Hadassah (1979). Str. 134.

¹⁷⁶ 26. Ha'Aretz. 15 June 1979.

¹⁷⁷ 26. Ha'Aretz. 15 June 1979.

¹⁷⁸ Auerbach, J. S. (2009). Str. 107.

¹⁷⁹ Arnon, N. (2009) Str. 38.

Ženy se svými dětmi vydržely v domě bydlet celý rok a vytvářely tím nátlak na vládu. Po Šaronově návštěvě se omezení o zákazu příchodu a odchodu do nemocnice Hadasy zrušily úplně. Toto rozhodnutí znamenalo první krok k normalizaci života v obleženém stanovišti.

Role žen a dětí při obsazení nemocnice Hadasy

Velmi zajímavá je role žen a dětí v této „kauze“, které byly přijímané jako oběti necitlivé vládní politiky bez ohledu na jejich provokativní aktivní činnost, která k této patové situaci vedla. Guš emunim ve jménu žen a dětí tak tuto situaci využívali ke svému politickému cíli a argumentovali tuto situaci potřebou zvýšit bezpečnostní opatření.¹⁸⁰

Na konci jara 1980, po déle než roce žen a dětí uvnitř nemocnice Hadasy, byl proveden útok na studenty ješivy u protilehlé střechy. Šest mladých mužů bylo během útoku zabito a mnoho dalších zraněno. Po tomto útoku izraelská vláda povolila mužům a ženám trvale osídlit nemocnici Hadasu. Budova byla zrekonstruována a rozšířena za asistence izraelské vlády.

Podle osadníků se tak život staré a nové komunity spojil nejen svým životem, ale také svými oběťmi. Stejně, jako byli hebronští Židé před padesáti lety po události roku 1929 z Hebronu evakuováni, stejně tak po padesáti lety krvavý čin zapříčinil jejich návrat.¹⁸¹

3.9 Život v dnešním Hebronu a osadnictví jako politikum

Od oficiálního uznání osídlení nemocnice Hadasy v centru Hebronu židovští osadníci oslavili své další „návraty“ do města. V současnosti žije v Hebronu 500 židovských osadníků, kteří obývají pět židovských osad uvnitř a v bezprostřední blízkosti města. V samotném Hebronu žije kolem 150 000 palestinské populace.

Život ve městě však nemá zdaleka stejnou podobu arabsko-židovské koexistence, jaká byla typická pro předchozí židovskou komunitu. Bezpečnostní situace ve městě byla neudržitelná. Nejvíce viditelný násilný čin se stal v roce 1994, tentokrát ovšem ne z arabské strany, ale ze strany židovského osadníka z Kirjat Arba, doktora Barucha Goldsteina¹⁸². Místem činu se stala samotná jeskyně Patriarchů, kde ve své armádní uniformě vnikl do jeskyně Patriarchů a zastřelil přímo v areálu mešity 29 muslimských věřících. Jeho čin je mnohými extrémně pravicově zaměřenými osadníky ctěn a podporován dodnes.

¹⁸⁰ Neuman, T. (2004): Str. 61-63.

¹⁸¹ Feige, M. (2001). Str. 328.

¹⁸² Hebronský masakr – 25. února 1994, židovský osadník Baruch Goldstein vstoupil do muslimské části jeskyně patriarchů a zastřelil 29 Palestinců a kolem 100 dalších zranil. Čin vedl ke zhoršení izraelsko-palestinských vztahů a vedl k radikálním záminkám k odvetám. Více v Čejka, M. (2011). Str. 233-244.

Tento a další násilné činy uprostřed Hebronu vedly k rozhodnutí rozdělit město na dvě oddělené části. Tak se stalo po podepsání Hebronského protokolu¹⁸³ v roce 1997, kdy se Hebron rozdělil na tzv. zónu Hebron 1 (H1) a Hebron 2 (H2) a oddělil tak fakticky arabský a židovský život ve městě. První a mnohem větší zóna (představovala 80 procent města) byla převedena pod Palestinskou autonomii, zbylých 20 procent města bylo vyhrazeno pro židovské osadníky.

V areálu Hebronu dnes slouží několik tisíc izraelských vojáků, kteří se starají o bezpečnost ve městě a v jeho okolí, kde panuje neustálé napětí. Největší počet židovských osadníků žije dodnes v osadě Kirjat Arba na hranicích města. Největšími osadami, které vyrostly v bezprostředním okolí Hebronu a v jeho srdci po Šestidenní válce tak jsou:¹⁸⁴

- 1. Kirjat Arba** - do dneška se Kirjat Arba rozrostla do židovské osady s počtem 7 200 obyvatel. Vedle osady má svou základnu policejní stanice a osada má i svou privátní ochrannou službu.
- 2. Nemocnice Hadasa** – jak bylo popsáno výše, tato osada byla založena roku 1979 po osídlení ženami a dětmi. V přední části budovy se nachází vojenská základna. V květnu roku 1980 byly izraelskou armádou z bezpečnostních důvodů zničeny sousední palestinské obchody a budovy. V roce 1999 se k nemocnici přistavěla nová budova. V současné době areál obývá 21 židovských rodin.
- 3. Tel Rumeida** - v roce 1984 byla zahájena stavba této osady po umístění šesti přenosných karavanů na archeologické místo, o kterém se věří, že je pravou lokací biblického Hebronu. Místo se nachází na kopci přiléhajícímu k hebronskému Starému městu. V roce 1998 osada získala oficiální schválení izraelskou vládou. V roce 2001 osadníci dostali povolení od izraelského ministerstva obrany ke stavbě 16 bytových jednotek na tomto území. V okolí Tel Rumeidy je taktéž napětí a dochází ke konfliktům. Okolní půda je osadníky okupována, i přes zákaz Nejvyššího soudu Státu Izrael a arabští obyvatelé si stěžují na útoky ze stran osadníků.
- 4. Avraham Avinu** – tato osada vyrostla v sousedství rekonstruované synagogy Avraham Avinu, u arabského zeleninového trhu v centru Hebronu. S růstem čtvrti izraelská armáda začala uzavírat části arabského trhu a některé z okolních domů. Osadníci dál pokračují ve svých aktivitách osidlování města, a uzavřené arabské obchody se snaží okupovat.

¹⁸³ Hebronský protokol je izraelsko-palestinská dohoda o posledním velkém palestinském městě, které ještě nebylo pod správou palestinské autonomie. Dohoda byla domluvena 15. ledna 1997. Více v Čejka, M. (2011). Str. 253-254.

¹⁸⁴ Čejka M. (2011). Str. 253-254.

5. Bejt Romano – tato budova uvnitř centra Hebronu sloužila do roku 1982 jako škola pro arabské děti. Poté ji převzaly izraelské úřady a začaly s rozšiřujícím projektem, který zahrnoval i staré centrální autobusové nádraží, ze kterého vznikla, opět pod odůvodněním bezpečnosti ve městě, vojenská základna.¹⁸⁵

¹⁸⁵ Müller, P. (2004). Str. 11-12.

Závěr

Hebronští osadníci, počínaje rabínem Mošem Levingerem, do dnešního dne říkají, že jejich přítomnost v Hebronu představuje „pokračování“ a navázání na židovskou komunitu, která zde žila před založením státu Izrael. Toto odkazování na návaznost komunit je však nepotvrzené z vícera důvodů.

Množství potomků původní židovské komunity se od aktivit hebronských osadníků vyloženě distancuje a jednání osadníků kritizuje. Tuto kritiku vyjádřili například ve své petici (ve jménu čtyřiceti potomků původní židovské komunity Hebronu), podepsané v roce 1996. Zpochybnili zde dva hlavní argumenty pro osadnictví:

- 1. Genealogickou návaznost na předchozí komunitu.** Většina osadníků není přímými potomky předchozí židovské komunity. Většina bývalé komunity byli navíc sefardé, dnes se majorita hebronských osadníků hlásí k aškenázské komunitě. Mnozí jsou Američané a mnozí z nich jsou novými přistěhovalci do Izraele.

Rodinná nenávaznost na předchozí židovskou komunitu však není hlavní kritikou. Petice vyzývala k evakuaci osadníků z města především kvůli jejich kontroverzním činům. Kontinuita na předešlou židovskou komunitu je tedy zpochybněna i po této stránce.

- 2. Dřívější přátelská koexistence mezi arabskou a židovskou komunitou.** Jair Keidan (46 let), jehož otec se narodil v Hebronu, je například názoru, že aktivity osadníků jsou v přímém rozporu mírového soužití ve městě, jaké bylo běžné v předchozí komunitě. O novodobých židovských osadnících se vyjadřuje: „Nemluvíme o sionistech. Mluvíme o šílencích, radikálních fanaticích.“

Podle slov dalších židovských potomků komunity Hebronu, byli vychováni příběhy tehdejší harmonie mezi arabskou a židovskou populací města na konci 19. století. Dobré vztahy skončily až vzestupem židovského a arabského nacionalismu začátku 20. století. Potomci těchto přeživších Židů z Hebronu nepopírají hrůzu masakru hebronské komunity roku 1929. Ovšem kritizují osadníky, kteří využívají památku masakru k podpoře arabského násilí...

Kromě těchto dvou hlavních výtek je kritizován i fakt, že domovy předchozí židovské komunity byly do velké míry neprávem převzaty stoupenci rabína Mošeho Levingera. K nim patří i zmíněná bývalá nemocnice Hadasa, kterou roku 1979 okupovala žena rabína Mošeho

Levingera Miriam s dalšími ženami a dětmi a mnoho dalších budov.¹⁸⁶ Potomci původních osadníků se přitom v petici vyjádřili, že sami neusilují o navrácení svých domů.¹⁸⁷

Zde bych ráda uvedla reakci bývalého mluvčího hebronských osadníků, Noama Arnona, která podle mého názoru velmi dobře vystihuje chování hebronských osadníků k těm, kteří jejich „právo na Hebron“ nesdílejí. Noam Arnon po snahách o vyloučení novodobých osadníků ven z města popsal tyto aktivity jako „bizarní činnosti ospravedlnit ty, kteří zabili židovskou komunitu v roce 1929.“ Noam Arnon označuje osoby a organizace kritizující jejich osadnické aktivity uvnitř města za „fanatická hnutí, která chtějí zničit židovskou přítomnost v Hebronu.“¹⁸⁸

Jak je již zmíněno na začátku diplomové práce, hebronští osadníci mají pověst nejagresivnějších osadníků na Západním břehu Jordánu vůbec. Jak bylo od počátku osadnických aktivit typické, aktivita hebronských osadníků zasahuje i do politiky, kde nacházejí své významné podporovatele. Hnutí Guš emunim sice již dnes oficiálně nefunguje, osadnické aktivity přesahující do politiky však i dnes pokračují.

V únoru roku 2015 Hebron například oficiálně navštívil izraelský prezident Re'úven Rivlin. Zastavil se také v osadě Kirjat Arba a za asistence místních židovských osadníků poté otevíral rozšířené „Hebronské muzeum dědictví“ v nemocnici Hadase.¹⁸⁹ Při té příležitosti prohlásil: „Dokonce i ti, kteří se liší v názorech na obnovení židovského osídlení Hebronu, nemohou popírat hluboké kulturní a historické vazby lidu Izraele s tímto městem.“¹⁹⁰

Izraelský prezident Re'úven Rivlin s bývalým mluvčím hebronské židovské komunity Noamem Arnonem na návštěvě Hebronu v únoru 2015. ¹⁹¹

¹⁸⁶ Sipress, A. (1997).

¹⁸⁷ V tomto případě jde opět o složitou otázku palestinských uprchlíků, protože navrácení židovského majetku uvnitř Západního břehu Jordánu by mohlo vytvořit nevhodný precedens, který by jistě rozdmýchal velké arabské žádosti o navrácení majetku na území dnešního státu Izrael. Mnoho Židů totiž dnes taktéž žije na území obývaném Araby před vznikem státu Izrael v roce 1948.

¹⁸⁸ Sipress, A. (1997).

¹⁸⁹ V přízemí nemocnice Hadasy dnes sídlí muzeum, které vypráví historii židovské komunity Hebronu od 16. století až do arabské vzpoury roku 1929. Další místnost je věnována památce židovským obětem zavražděným v roce 1929.

¹⁹⁰ Ynet News 02.02.2015: *Rivlin's visit to Hebron*. Přístup z: <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4622161,00.html> (11.08.2015).

¹⁹¹ Fotografie Mark Neyman/GPO. Přístup z: <http://www.timesofisrael.com/settlers-protesters-scuffle-as-president-makes-rare-hebron-visit> (14.08.2015).

Návštěva izraelského prezidenta v Hebronu a tamější osady Kirjat Arba, patří mezi jasné potvrzení toho, že oficiální politická reprezentace Izraele nejen že povoluje, ale také aktivně podporuje další židovské osidlování Hebronu.

Hypotéza, že Šestidenní válka roku 1967 a rok 1979 byly klíčovými daty ve znovuosidlování Hebronu, se potvrdila. Události po Šestidenní válce rozpoutaly mesiášská očekávání náboženských sionistů a následovníků učení rabiho Cvi Jehudy Kooka. Rok 1979, kdy ženy a děti osídlily budovu v bývalé nemocnici Hadase, rozpoutaly vlnu znovuosídlení centra Hebronu. Po tomto datu osadníci osídlili další budovy ve městě.

V tomto a dalších příkladech práce ukázala, že současní osadníci Hebronu se snaží své „právo na Hebron“ podkládat odkazy k biblickým patriarchům a zejména koupí jeskyně Makpely Abrahamem.

Taktéž hypotéza, že se moderní osadníci snaží své osadnictví Hebronu obhájit snahou o navázání na historickou linii židovské přítomnosti ve městě, se jeví jako správná. Jak je však uvedeno výše, tato „legalita“ návaznosti na předchozí židovskou komunitu je zpochybňována samotnými potomky bývalých židovských obyvatel Hebronu.

Velkým rozdílem mezi předchozí (do roku 1929) židovskou komunitou Hebronu a dnešní židovskou komunitou je naprosté oddělení židovské komunity od palestinské majority. K rozdělení města vedly především násilnosti ve městě, které vyvolávají velkou měrou novodobí židovští osadníci. Právě napjaté vztahy mezi současnou arabskou a židovskou komunitou, jsou tím, co současnou židovskou komunitu od té předchozí distancuje.

Bibliografie

- Arnon, N. (2009): *Hebron 4000 Years & 40. The story of the City of the Patriarchs*. The Hebron Fund, New York 2013. Str. 49.
- Auerbach, J. S. (2009): *Hebron Jews: Memory and Conflict in the Land of Israel*. Rowman & Littlefield Publishers, Inc. 2009. Str. 240
- Bar-On, M. (1996): *In pursuit of peace: a history of the Israeli peace movement*. United States Institute of Peace, Washington, D.C. 1996. Str. 431.
- Baumann, A. H. (2000): *Co by měl každý vědět o židovství*. Kalich, Praha 2000. Str. 207.
- Bouckaert, P. (2001): *Center of the Storm. A Case Study of Human Rights Abuses in Hebron District*. Human Rights Watch, 2001. Str. 143. Přístup z: <https://books.google.cz/books?id=6aLsz14aKJsC&printsec=frontcover&dq=center+of+the+storm+a+case+study+of+human+rights+abuses+in+hebron+bouckaert&hl=en&sa=X&ved=0CCAQ6AEwAGoVChMIpd2Mx9i9xwIVCT8UCh3E5wJp#v=onepage&q=center%20of%20the%20storm%20a%20case%20study%20of%20human%20rights%20abuses%20in%20hebron%20bouckaert&f=false> (24.07.2015)
- Bovard, J. (2004): *Terrorism and Tyranny: Trampling Freedom, Justice, and Peace to Rid the World of Evil*. Palgrave Macmillan, New York 2004. Str. 448. Přístup z: <https://books.google.cz/books?id=VQoH4fy4m88C&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false> (21.07.2015)
- Brož, I. (2005): *Arabsko-izraelské války*. Epocha, Praha 2005. Str. 368.
- CIA (2015): *Central Intelligence Agency. The World Factbook*. Přístup z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/we.html> (16.06.2015)
- Campos, M. (2007): *Remembering Jewish-Arab Contact and Conflict*. In Sufian, S. M. – le Vine, M. (eds.): *Reapproaching Borders: New Perspectives on the Study of Israel-Palestine*. Rowman & Littlefield, 2007. Str. 41-65. Přístup z: http://www.academia.edu/6841643/Remembering_Jewish-Arab_Contact_and_Conflict (08.07.2015)
- Česká televize (2008): *Židovští osadníci bojují o obsazený dům v palestinském Hebronu*. Zprávy České televize, 20.11.2008. Přístup z: www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1433252-zidovsti-osadnici-bojuji-o-obsazeny-dum-v-palestinskem-hebronu (16.06.2015)
- Čejka, M. (2011): *Dějiny moderního Izraele*. Grada Publishing, Praha 2011. Str. 351.
- Čejka, M. (2010): *Izrael a Palestina*. Barrister & Principal, Brno 2010. Str. 323.
- Čejka, M. – Kořan, R. (2010). *Rabíni naší doby. Autorita judaismu v náboženském a politickém dění 20. století a současnosti*. Barrister & Principal, Brno 2010. Str. 304.
- Feige, M. (2001): *Jewish settlement of Hebron: The place and the other*. In *GeoJournal* 53. Kluwer Academic Publishers, 2001. Str. 323-333. Přístup z: <http://link.springer.com/article/10.1023/A%3A1019598231370#page-1> (15.06.2015)
- Finkelstein, I. – Silberman, N. A. (2010): *Objevování Bible. Svatá Písma Izraele ve světle moderní archeologie*. Vyšehrad, Praha 2010. Str. 329.

- Fishbane, M. A. (1999): *Judaismus. Zjevení a tradice*. Prostor, Praha 1999. Str. 197.
- Idinopulos, T. A. (1994): *Jerusalem: A History of the Holiest City as seen Through the Struggles of Jews, Christians, and Muslims*. I. R. Dee, 1994. Str. 352. Přístup z: http://www.amazon.com/Jerusalem-History-Holiest-Struggles-Christians/dp/1566630622/ref=la_B001JOKJZW_1_1/177-2519220-0914941?s=books&ie=UTF8&qid=1440430937&sr=1-1 (11.06.2015).
- International Court of Justice (2004). *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*. The Hague July 9, 2004. Str. 21. Přístup z: <http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1677.pdf> (12.07.2015).
- Johnson, P. (1996): *Dějiny židovského národa*. Rozmluvy, Řevnice 1995. Str. 591.
- Kolektiv: *Encyclopaedia Judaica* (1971). Keter Publishing House, Jerusalem.
- Kolektiv: *Encyklopedie osobností Evropy od starověku do současnosti* (1993). Nakladatelský dům OP, Praha 1993. Str. 771.
- Kolektiv: *Encyklopedie Universum* (2001). Euromedia Group, Praha 2001. Str. 297.
- Krupp, M. (2010): *Dějiny státu Izrael. Od založení do dneška. 1948 – 2013*. Nakladatelství Vyšehrad, Praha 2013. Str. 207.
- Krupp, M. (2010): *Osmnáct století Izraele. Od zániku Chrámu do počátků sionismu*. Nakladatelství P3K, Praha 2010. Str. 141.
- Lancaster, B. (1993): *Judaismus*. Ikar a Knižní klub, Praha 2000. Str. 247.
- Laurens, H. (2002): *La Question de Palestine. Une mission sacrée de civilisation Tome 2, 1922-1947*. Fayard 2002. Str. 700.
- Müller, P. (2004): *Occupation in Hebron*. The Alternative Information Center, 2004. Str. 55. Přístup z: http://www.ochaopt.org/documents/opt_prot_aic_hebron_dec_2004.pdf (06.07.2015)
- Neuman, T. (2004): *Maternal „Anti-Politics“ in the Formation of Hebron's Jewish Enclave*. In *Journal of Palestine Studies XXXIII, no 2 (Winter 2004)*. University of California Press, New York 2004. Str. 51-70. Přístup z: <http://www.palestine-studies.org/jps/fulltext/41406> (14.07.2015)
- Nosek, B. – Damohorská, P. (2010): *Židovské tradice a zvyky*. Karolinum, Praha 2010. Str. 271.
- Novotný, A. (1956): *Biblický slovník. 1. a 2. díl*. Kalich, Praha 1956. Str. 819.
- Oren, M. (2003): *Six Days of War*. Ballantine Books, New York 2003. Str. 460.
- Oz, A. (1979): *Sar habitachon umerchav hamichya. (The Minister of Defense and Lebensraum). In Beor hatchelet ha'aza. (Under This Blazing Light.)* Sifriyat Poalim, Tel Aviv 1979. Str. 69-73. Článek byl prvně uveřejněn v srpnu 1967.
- Porter, J. R. (1997): *Ilustrovaný průvodce k Bibli*. PERFEKT, Bratislava 1997. Str. 288.
- Ra'anan, Z. (1980): *Gush Emunim*. Sifriat Hapoalim, Tel Aviv 1980). Str. 302.

- Ravitzky, A. (1996): *Messianism, Zionism, and Jewish Religious Radicalism*. University of Chicago Press, Chicago 1996. Str. 306. Přístup z: <http://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/M/bo3627929.html> (29.06.2015).
- Segev, T. (2001): *One Palestine, Complete: Jews and Arabs under the British Mandate*. Picador 2001. Str. 640. Přístup z: <http://www.amazon.com/One-Palestine-Complete-British-Mandate/dp/0805065873> (17.06.2015).
- Shamgar, M. a kol. (1994): *Shamgar Commission Report*. Jerusalem 1994. Přístup z: <http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/state/law/pages/commission%20of%20inquiry-%20massacre%20at%20the%20tomb%20of%20the.aspx> (05.08.2015).
- Shavit, Y. – Hoffman, Y. a kol. (1995): *Atlas univerzálních dějin židovského národa. Od časů biblických praotců do současnosti*. Victoria Publishing, Praha 1995. Str. 299.
- Sipress, A. (1997): *Hebron descendants decry actions of current settlers they are kin of the Jews ousted in 1929*. Přístup z: http://articles.philly.com/1997-03-03/news/25573179_1_settlers-arab-riots-hebron (12.08.2015).
- Spiegel, P. (2007): *Kdo jsou Židé?* Společnost pro odbornou literaturu Barrister & Principal, Brno 2007. Str. 228.
- Stemberger, G. (2011): *Talmud a midraš. Úvod do rabínské literatury*. Vyšehrad, Praha 2011. Str. 490.
- Suissa, M. R. (2009): *Hebron: Rebirth from Ruins. 80 years after the 1929 massacre, Hebron lives!* Jewish Community of Hebron, Hebron 1999. Str. 151.
- Taub, G. (2011): *The Settlers. And the Struggle over the Meaning of Zionism*. Yale University Press, 2011. Str. 240.
- Terner, E. (1991): *Dějiny státu Izrael*. Kora, Pardubice 1991. Str. 271.
- Wilder, D. (2014): *Breaking the Lies. Revealing the facts about Hebron*. The Jewish Community of Hebron, Kiryat Arba 2014. Str. 48.

Summary

The thesis outlined the history of the Jewish settlement of Hebron from Biblical times to the year 1929, which was the milestone in the history of the Jewish settlement of this city. The thesis describes the aftermath of the Six-Day War (in June 1967) and the atmosphere in the Jewish society, which played into the hands of the spiritual authorities of religious Zionism – e.g. Abraham Isaac Kook and his son Tzvi Yehuda Kook. Their messianic expectations and teachings, which made the settlement of the Land of Israel the top priority, led to the expansion of the settlement in the territory of biblical Judea and the Samaria Area.

We watched the beginning of settlement activities that significantly affected politics. We provided examples that led to the “resettlement” of Hebron after 1979 when the women and children of the settlers from Kirjath Arba occupied the former Jewish hospital Hadassa, which meant the actual “resettlement” of Hebron because up until then, their settlements had been built only on the outskirts of the city. I also tried to describe the settlement differences and motivations between both Jewish communities before and after the Six-Day War.